

L ~~68-3~~
323

LATVIJAS PSR VALSTS BIBLIOTĒKA

LATVIJAS PSR
MASU BIBLIOTĒKU DARBS
1957. GADĀ

PĀRSKATS

RIGĀ 1958

L 68-3
323

L
0
LATVIJAS PSR VALSTS BIBLIOTĒKA

LATVIJAS PSR
MASU BIBLIOTĒKU DARBS

1957. GADA

PĀRSKATS

RIGĀ 1958

2-1

Обзор работы массовых библиотек
Латвийской ССР в 1957 году

На латышском языке

Vija Leča Latv. PSR
Valsts bibliotēka

~~68 - 60.292~~

0308080884

Bibliotēkām

1957. gads republikas kultūras un izglītības iestāžu dzīvē iezīmējās ar svarīgiem notikumiem, kas stimulēja vispārēju kultūras darba uzlabošanu. Lielu darba rosmi bibliotekāru saimē radīja Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 40. gadadienai veltītā kultūras un izglītības iestāžu skate, ko Latvijas PSR Kultūras ministrija organizēja laikā no 1957. gada 1. jūnija līdz 1. novembrim. Daudzas republikas bibliotēkas skatē piedalījās ļoti aktīvi un panāca ievērojamu darba kāpinājumu, par ko tika apbalvotas ar ceļojošiem sarkaniem karogiem, goda rakstiem un naudas prēmijām. Labus darba sasniegumus uzrādīja Ludzas (vad. b. Knauere), Jēkabpils (vad. b. Ozoliņa), Saldus (vad. b. Aviņska), Alūksnes (vad. b. Bindemane), Smiltenes (vad. b. Brūniņa) un Rīgas (vad. b. Eglīte) rajonu bibliotēkas. No ciemu bibliotēku vidus skates komisija par labākām atzina Dobeles raj. Bērzes (vad. b. Lucenko), Valmieras raj, Matišu (vad. b. Eglīte), Rīgas raj. Garkalnes (vad. b. Antule), Dagdas raj. Pundoru (vad. b. Stelmahere) un vēl daudzu citu rajonu ciemu bibliotēkas. Atzinību par labu darbu saņēma arī vairākas pilsētu bibliotēkas, piemēram, Daugavpils pils. 1. (vad. b. Murāne), Rīgas pils. 2. un 10. (vad. bb. Priedniece un Magida), Liepājas pils. 1. un 2. (vad. bb. Birkmane un Pētersone), Alūksnes raj. Apes pils. bibliotēka (vad. b. Tempa). Labus sasniegumus skatē uzrādīja arī bērnu bibliotēkas. Apbalvojumus saņēma Rīgas pils. 35. un 11. (vad. bb. Korņejeva un Stepanova), Liepājas pils. 1. un 2. bērnu (vad. bb. Jansone un Zelenko), Limbažu raj. bērnu (vad. b. Lēnmane), Daugavpils pils. 1. bērnu bibliotēka (vad. b. Handožko).

Otrs svarīgs notikums bija Latvijas PSR Kultūras darbinieku kongress, kas sanāca 1957. gadā no 20.—22. novembrim. Kongress rezumēja republikas kultūras iestāžu, tai skaitā arī bibliotēku, darba rezultātus padomju varas gados, atklāja esošos trūkumus un nosprauda turpmākos uzdevumus darba uzlabošanai.

Latvijas PSR masu bibliotēku darba analīze liecina, ka 1957. gadā galvenie darba rādītāji visumā uzlabojušies. Gandrīz visās zinātņu nozarēs audzis literatūras izsniegums, palielinājies lasītāju skaits. Kā trūkums jāatzīmē tas, ka bibliotēkas maz vēribas veltījušas lauksaimniecības literatūras propagandai un rezultātā tās izsniegums, salīdzinot ar 1956. gadu, rajonu un ciemu bibliotēkās samazinājies par 20,2 tūkst. lit. vienību. Šāda parādība nav pieļaujama. Tāpēc rajonu kultūras nodaļām un rajonu bibliotēkām reizi ceturksnī semināros jāanalizē un jāapspriež ciemu bibliotēku darba galvenie rādītāji un laikus jāsniedz priekšlikumi darba uzlabošanai.

Sajā izdevumā Latvijas PSR Valsts bibliotēkas Bibliografijas un metodiskā darba nodaļa ievietojuši vairākus pārskatus par masu bibliotēku darba rezultātiem 1957. gadā svarīgākos bibliotekārā darba veidos. Pārskatos darba rādītāji doti salīdzinājumā ar 1956. gadu.

Pārskatus sastādījušas: V. Kaula, V. Krapte, M. Leišupe, I. Novika, V. Ose un A. Saleniece.

LASĪTAJU IESAISTĪŠANA UN BIBLIOTEKĀRĀ APKALPOŠANA

Pēdējos gados masu bibliotēku tīkls mūsu republikā audzis tik strauji, ka šodien vairs neviens pilsētas vai lauku iedzīvotājs nevar sūdzēties par grāmatu trūkumu; bezmaksas lietošanā uz laiku viņš bibliotēkā var saņemt jebkuru grāmatu, kas nepieciešama darbam, mācībām, atpūtai.

1957. gada beigās Latvijas PSR Kultūras ministrijas tīklā darbojās 1063 masu bibliotēkas. Salīdzinājumā ar 1956. gadu masu bibliotēku tīkls audzis par 7 bibliotēkām.

Latvijas PSR Kultūras ministrijas sistēmā darbojas šāda tipa masu bibliotēkas:

Bibliotēku tipi	Bibliotēku skaits	
	1956. g.	1957. g.
Rajonu bibliotēkas	44	44
Pilsētu " 	77	79
Cienu " 	853	857
Bērnu " 	82	83
Kopā:	1.056	1.063

Kopējais grāmatu fonds masu bibliotēkās sasniedz 6 milj. 774,6 tūkstošus vienību. Gandrīz puse šī fonda pieder ciemu bibliotēkām — to kopējais fonds 1957. gada beigās bija 3 milj. 218,7 tūkst. vienību. Tas rāda, cik daudz vērības partija un valdība veltī sociālistiskās kultūras nostiprināšanai laukos. Lai attaisnotu šīs rūpes, labākie rajonu un ciemu bibliotēku darbinieki uzlabojuši darbu ar lasītājiem, iesaistot bibliotēkās arvien vairāk kolhoznieku un strādnieku.

Lasītāju bibliotekārās apkalpošanas uzlabošanā liela loma ir pārvietojamām bibliotēkām. Pārvietojamo bibliotēku skaits, salīdzinot ar 1956. gadu, audzis par 330.

Pārvietojamo bibliotēku skaits:

	1956. g.	1957. g.
Rajona bibliotēkās	365	396
Pilsētu „	352	418
Ciemu „	1808	2037
Bērnu „	128	132
	<hr/>	<hr/>
Kopā:	2653	2983

1957. gadā Latvijas PSR Kultūras ministrijas tīkla masu bibliotēkās bija 535,9 tūkstoši lasītāju. Salīdzinot ar 1956. gadu, lasītāju skaits audzis par 27,7 tūkstošiem, pārvietojamās bibliotēkās par 16,4 tūkstošiem.

Lasītāju skaits pārvietojamās bibliotēkās:

	1956. g.	1957. g.
Rajonu bibliotēkās	12,9 (tūkst.)	15,1 (tūkst.)
Pilsētu „	24,2 „	28,4 „
Ciemu „	34,7 „	42,5 „
Bērnu „	6,5 „	8,7 „
	<hr/>	<hr/>
Kopā:	78,3 (tūkst.)	94,7 (tūkst.)

Grāmatu izsniegums bibliotēkās gada laikā palielinājies par 1 milj. 354,2 tūkstošiem vienību.

Grāmatu izsniegums:

Bibliotēku tipi	1956. g.	1957. g.
Rajonu bibliotēkās	1.648,4 (tūkst.)	1.733,5 (tūkst.)
Pilsētu „	5.124,5 „	5.679,8 „
Ciemu „	3.465,5 „	3.797,6 „
Bērnu „	1.873,4 „	2.255,1 „
	<hr/>	<hr/>
Kopā:	12.111,8 (tūkst.)	13.466,0 (tūkst.)

No tām pārvietojamās bibliotēkās izsniegts:

	1956. g.	1957. g.
Rajonu bibliotēkās	124,7 (tūkst.)	188,1 (tūkst.)
Pilsētu „	453,7 „	517,9 „
Ciemu „	402,3 „	483,3 „
Bērnu „	81,4 „	123,0 „
	<hr/>	<hr/>
	1.062,1 (tūkst.)	1.312,3 (tūkst.)

Visās masu bibliotēkās (izņemot rajonu bibliotēkas) audzis vidējais lasītāju skaits un literatūras izsniegums uz vienu bibliotēku.

Vidējais lasītāju skaits uz 1 bibliotēku

	1956. g.	1957. g.
Pilsētu bibliotēkās	2099	2277
Rajonu „	1506	1500
Ciemi „	247	260
Bērnu „	722	802

Vidējais literatūras izsniegums uz 1 bibliotēku

	1956. g.	1957. g.
Pilsētu bibliotēkās	66.552	71.516
Rajonu „	37.463	39.397
Ciemi „	4.062	4.431
Bērnu „	22.845	27.169

Bibliotēku darbu aktivizējusi Latvijas PSR Kultūras ministrijas 1957. gadā rīkotā kultūras un izglītības iestāžu skate, kas bija veltīta Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 40. gadadienai. Bibliotēkām tika izvirzīts svarīgs uzdevums: uzlabot iedzīvotāju bibliotekāro apkalpošanu, palielināt lasītāju skaitu, iesaistot pēc iespējas vairāk darbaļaužu ģimeņu, rūpēties, lai bibliotēkas grāmatas būtu pieejamas ikvienam pilsētas un lauku iedzīvotājam un līdz ar to augtu grāmatu fonda apgrozāmība. Sakarā ar to rajonu un ciemu bibliotēkas sastādīja iedzīvotāju bibliotekārās apkalpošanas plānus, un, strādājot pēc tiem, atvēra jaunas pārvietojamās bibliotēkas, grāmatu izsniegšanas punktus, plašāk izvērta grāmatu pieešanu mājās.

Pārskatot bibliotēku iesniegtās atskaites par 1957. gada darbu, redzam, ka mazākas sekmes lasītāju iesaistīšanā guvušas rajonu bibliotēkas, jo lasītāju skaits caurmērā uz katru rajona bibliotēku, salīdzinot ar 1956. gadu, samazinājies par 6. Lasītāju skaits samazinājies, piemēram, Kandavas, Kuldīgas, Maltas, Ogres, Rīgas, Talsu un Tukuma rajonu bibliotēkās.

Bibliotēkas min dažādus lasītāju skaita samazināšanās cēloņus: pagājušā gadā nepareizi izdarīto lasītāju pārreģis-

trāciju (Kuldīgas raj. b-ka), nepiemērotas lasītavas telpas (Rīgas raj. b-ba), jaunu grāmatu trūkumu (Tukuma raj. b-ka), kā arī nepietiekoši izvērstu darbu ar lasītājiem.

Cienu bibliotēkas turpretī uzrādījušas labus rezultātus. Piemēram, Cēsu rajona ciemos nodibinātas 76 pārvietojamās bibliotēkas, t. i., par 14 pārvietojamām bibliotēkām vairāk kā iepriekšējā gadā, lasītāju skaits pieaudzis par 488, grāmatu izsniegums par 10.842; Daugavpils rajona ciemos pārvietojamo bibliotēku skaits palielinājies par 12, lasītāju skaits par 885, izsniegums par 17.776 vienībām. Labas sekmes guvušas arī Ogres u. c. rajonu cienu bibliotēkas. Turpretim Baldones, Dagdas, Jēkabpils, Maltas, Saldus, Ventpils un Zilupes rajonu cienu bibliotēkās lasītāju skaits samazinājies.

Bibliotēkas pielietojušas dažādas darba metodes, lai iesaistītu lasītājus un modinātu interesi par grāmatām. Ta, piemēram, Liepājas rajona bibliotēka organizējusi rajona mērogā jaunāko grāmatu un tematiskās grāmatu izstādes MRS darbinieku sanāksmēs, kolhoznieku, lopkopju sapulcēs, vēlēšanu iecirkņos. Šajās sanāksmēs rajona iedzīvotāji iepazīstināti ar bibliotēkas noteikumiem, turpat pierakstījušies jauni lasītāji, izsniegtas grāmatas. Rajona bibliotēka izgatavojusi 13 plakātus un uzrakstus «Vai esi lasītājs Liepājas rajona bibliotēkā?», kuros propagandēta bibliotēka. Liela loma lasītāju iesaistišanā ir aktīvistiem, kas pār izlasītajām grāmatām prot interesanti pastāstīt saviem kaimiņiem. Sie lasītāji kļūst par grāmatu pienesējiem mājās. Liepājas rajona bibliotēkai ir 52 šādi aktīvistu, kas 1957. gadā pienesuši grāmatas 87 ģimenēm. Aktīvistu ir dažādu profesiju ļaudis: Liepājas MTS galvenais zootehniķis b. Paškovskis, kolhoznieks b. Melderis, Grobiņas vidusskolas skolnieki-komjaunieši u. c. Gaviezes un Mēdzes cienu bibliotēkas izmanto katru kolhoznieku sanāksmi, lai iesaistītu jaunus lasītājus.

Rucavas ciema bibliotēka iekārtojusi pārvietojamo bibliotēku Rucavas slimnīcā, kur ārstējoties ciema kolhoznieki izlasa daudz grāmatu un, izejot no slimnīcas, kļūst par pastāvīgiem bibliotēkas lasītājiem.

Labi strādājušas Talsu rajona cienu bibliotēku pārvietojamās bibliotēkas:

	1956. g.	1957. g.
Pārvietojamo bibliotēku skaits	52	68
Lasītāju skaits	948	1.494
Izsniegto grāmatu skaits	5.271	15.641

Arī Abrenes rajona pārvietojamās bibliotēkās lasītāju skaits palielinājies par 922 un grāmatu izsniegums par 7.832 vienībām.

Ir rajoni, kuros pārvietojamo bibliotēku skaits nav audzis, taču esošo bibliotēku darbs uzlabojies — audzis lasītāju skaits un grāmatu izsniegums. Tā Ludzas rajona ciemu bibliotēkās noorganizētas 59 pārvietojamās bibliotēkas. Pārvietojamo bibliotēku skaits rajonā, salīdzinot ar 1956. gadu, samazinājies par 6, tomēr esošajās pārvietojamās bibliotēkās lasītāju skaits audzis par 279 un grāmatu izsniegums par 3.287 vienībām.

Jāatzīmē, ka 1957. gadā vēl daudzas ciemu bibliotēkas nebija noorganizējušas nevienu pārvietojamo bibliotēku, piemēram, Aizputes rajona Apriķu ciema Dzērves bibliotēka, Alūksnes rajona Trapenes ciema I, Jaunlaicenes ciema I un II bibliotēka, Ogres rajona Ķeipenes, Lauberes, Suntažu u. c. bibliotēkas.

Savās atskaitēs vairāki bibliotekāri norāda, ka ir grūti sameklēt piemērotus cilvēkus pārvietojamo bibliotēku darbam, it sevišķi tādēļ, ka pārvietojamo bibliotēku vadītāju darbu neatalgo. Kā iemeslu min arī to, ka organizācijas nelabprāt dod pilnvaras grāmatu saņemšanai, lai nebūtu jāatbild par grāmatu zudumiem.

Lasītāju iesaistīšanā un izsnieguma kāpināšanā liela nozīme ir grāmatu pieņemšanai mājās. Šo darbu veic gandrīz visas mūsu ciemu bibliotēkas. Labus panākumus guvis, piemēram, Dobeles rajona Austrumu ciema bibliotēkas vadītājs b. Putns. 1957. gadā saviem lasītājiem viņš piegādājis mājās 2771 grāmatu. Jaunu lasītāju iesaistīšanai b. Putns kā pirmais mūsu republikā sācis lietot ģimenes formulāru.

Biedra Putna pieredzes apraksts «Ģimenes formulāra nozīme lasītāju iesaistīšanā» ievietots Latvijas PSR masu bibliotēku darba pieredzes biļetenā Nr. 9. R., 1957. Pašreiz ģimenes formulāru pārbauda praksē arī vairākas citas ciemu bibliotēkas.

Vispusīga bibliotekārā darba rezultātā dažas ciemu bibliotēkas jau izpildījušas uzdevumu — iesaistīt lasītājus no katras kolhoznieku ģimenes. Piemēram, Pļaviņu rajona Ratnīcēnu ciema bibliotēka N. Hruščova kolhozā un kolhozā «Varonis» iesaistījusi lasītājus no katras kolhoznieku ģimenes. Bibliotekāre b. Judeika to panākusi, organizējot pārvietojamās bibliotēkas un grāmatu pieņemšanu mājās. 1957. gadā ciemā darbojās 7 pārvietojamās bibliotēkas un 40 lasītājiem grāmatas pienestas mājās. Gandrīz visas kolhoznieku ģime-

nes iesaistītas par lasītājiem Talsu rajona Mērsraga ciema bibliotēkā, Preiļu rajona Aizkalnes ciema bibliotēkā u. c.

Taču jāsaka, ka ne visas republikas bibliotēkas ir sastādījušas iedzīvotāju bibliotekārās apkalpošanas plānus un pēc tiem strādā. Vairākas rajonu bibliotēkas nav varējušas sastādīt visu rajonu aptverošus iedzīvotāju bibliotekārās apkalpošanas plānus, jo viena daļa ciemu bibliotēku savus plānus nav iesniegušas. Piemēram, Tukuma rajonā no 17 ciemu bibliotekām iedzīvotāju bibliotekārās apkalpošanas plānus sastādījušas 9 ciemu bibliotēkas (8 no tām realizējušas dzīvē).

Lasītāju bibliotekārās apkalpošanas uzlabošanā liela nozīme ir bibliotēku darbinieku kadriem. Taču daudzos rajonos kadru jautājums nav nokārtots. Bibliotēku darbinieki bieži mainās, ir vēl bibliotēkas, kurās strādā bibliotēku darbam nepiemēroti cilvēki. Vairāki rajonu bibliotēku vadītāji nespēj veikt vispusīgo un atbildīgo darbu. Te var nosaukt, piemēram, Dagdas raj. bibliotēkas vadītāju b. Cvetkovu, Madonas raj. bibliotēkas vadītāju b. Stūraini, Bauskas raj. bibliotēkas vadītāju b. Žemaiti.

1957. gadā republikas masu bibliotekās strādāja pavisam 1476 darbinieki, no tiem 326 mazāk kā 1 gadu. Tikai 94 darbiniekiem ir augstākā izglītība, 213 mācās Rīgas kultūras un izglītības darbinieku tehnikumā, bet apmēram $\frac{1}{3}$ darbinieku strādā bibliotekās ar pamatskolas vai nepabeigto vidusskolas izglītību. Daļa no tiem neturpina izglītību.

Protams, šādi kadri nespēj nodrošināt lasītāju pilnvērtīgu apkalpošanu. Tāpēc vēl daudzās mūsu republikas bibliotekās ir neliels lasītāju skaits, laukos un arī pilsētās ir vēl daudz apdzīvotu vietu un darbaļaužu ģimeņu, līdz kurām bibliotēkas grāmatas nenonāk.

Bibliotekāriem jāpieliek visas pūles, lai grāmatas kļūtu neatvietojamam draugam un palīgam katra darbācilvēka dzīvē. Tāpēc bibliotekām jāmeklē arvien jaunas metodes, lai apmierinātu visas iedzīvotāju prasības pēc grāmatām.

SABIEDRISKI POLITISKĀS LITERATŪRAS PROPAGANDA BIBLIOTEKĀS

1957. gadā bibliotēku darbs sabiedriski politiskās literatūras propagandā ievērojami aktivizējies. Gatavojoties tādiem svarīgiem notikumiem kā VI Vispasaules jaunatnes un studentu festivālam Maskavā, Lielās Oktobra sociālistiskās revo-

lūcijas 40. gadadienai, gandrīz katrā bibliotēkā veikti dažādī pasākumi, kuru rezultātā lasītāju interese par sabiedriski politiskajām grāmatām ievērojami augusi.

Par to liecina sabiedriski politiskās literatūras izsnieguma pieaugums, kas 1957. gadā republikas masu bibliotēkās kopumā sasniedz 128.801 vienību.

	1956. g.	1957. g.	Pieaugums 1957. g.
Pilsētu bibliotēkās	530.922	588.648	+ 57.726
Rajonu „	150.274	172.808	+ 22.534
CiEMU „	168.088	189.360	+ 21.272
Bērnu „	61.193	88.462	+ 27.269
	910,477	1.039.278	+ 128.801

Vislielākais sabiedriski politiskās literatūras izsniegums ir pilsētu bibliotēkās. Vairākās pilsētu bibliotēkās 1957. gadā tas krietni audzis.

Piemēram:

	1956. g.	1957. g.	Pieaugums 1957. g.
Daugavpils pils. 1. bibliotēkā	21.013	30.579	+ 9.566
Daugavpils „ 2. „	4.548	7.457	+ 2.909
Jelgavas „ 1. „	4.817	7.225	+ 2.408
Jelgavas „ 2. „	326	1.598	+ 1.272

Sevišķi aktīvi sabiedriski politiskās grāmatas propagandējušas Rīgas pilsētas bibliotēkas. Piemēram:

	1956. g.	1957. g.	Pieaugums 1957. g.
Rīgas pils. 7. bibliotēka	10.166	14.144	+ 3.978
„ „ 8. „	297	4.146	+ 3.849
„ „ 16. „	5.478	7.158	+ 1.680
„ „ 17. „	8.871	11.780	+ 2.909
„ „ 21. „	1.589	5.874	+ 4.285
„ „ 22. „	3.106	9.418	+ 6.312

Izsniegums krietni palielinājies arī Rīgas pilsētas 24., 27. un 32. bibliotēkā.

Neskatoties uz vispārējo darba pacēlumu, dažas Rīgas pils. bibliotēkas darbu ar sabiedriski politisko literatūru nav pie-

tiekami kontrolējušas un pieļāvušas izsnieguma samazināšanos.

Tā, piemēram:

	1956. g.	1957. g.	Samazinājums 1957. g.
Rīgas pils. 4. bibliotēkā	24.691	17.123	— 7.568
„ „ 6. „	14.702	12.526	— 2.176
„ „ 12. „	19.050	18.548	— 502
„ „ 13. „	7.243	7.017	— 226
„ „ 28. „	27.862	14.995	— 12.867

Darbu ar sabiedriski politisko literatūru visumā uzlabojušas rajonu bibliotēkas. Piemēram, izsniegums pieaudzis šādās rajonu bibliotēkās:

	1956. g.	1957. g.	Pieaugums 1957. g.
Saldus rajona bibliotēkā	10.857	15.005	+ 4.148
Dobeles „ „	2.686	11.164	+ 8.478
Smiltenes „ „	6.200	7.428	+ 1.228
Tukuma „ „	1.790	2.388	+ 598
Talsu „ „	7.168	7.996	+ 828
Skrundas „ „	806	1.180	+ 374

Tomēr atsevišķas rajonu bibliotēkas acīmredzot nav izvērsušas sistemātisku darbu ar sabiedriski politiskajām grāmatām un atstājušas to pašplūsmei, tāpēc literatūras izsniegums samazinājies, piemēram:

	1956. g.	1957. g.	Samazinājums 1957. g.
Bauskas rajona bibliotēkā	767	495	— 272
Dagdas „ „	435	270	— 165
Krāslavas „ „	1.153	768	— 385
Zilupes „ „	1.221	418	— 803
Valmieras „ „	4.831	4.455	— 376

Nosauktie skaitļi rāda, ka tādas rajonu bibliotēkas kā piemēram, Dagdas, Zilupes, Ventspils, Viļānu — «izceļas» ar sevišķi zemiem sabiedriski politiskās literatūras izsniegumiem, tā ka darba apjoma ziņā tās var pielīdzināt ciemu bibliotēkām.

Ko gan no šim rajonu bibliotēkām lai mācās ciemu bibliotekāri?

Republikas ciemu bibliotēkas darbu ar sabiedriski politisko literatūru visumā uzlabojušas.

Apsveicams ir fakts, ka gandrīz visās Krustpils rajona ciemu bibliotēkās sabiedriski politiskās literatūras izsniegums 1957. gadā audzis. Tas pats sakāms par Saldus rajona ciemu bibliotēkām.

Tomēr gandrīz katrā rajonā ir vēl sastopamās ciemu bibliotēkas, kas ļoti vāji propagandē literatūru par sabiedriski politiskajiem jautājumiem. To rāda ārkārtīgi zemais sabiedriski politiskās literatūras izsniegums daudzās ciemu bibliotēkās. Piemēram, Bauskas rajona

	1956. g.	1957. g.
Bauskas ciema bibliotēkā	46	39
Bruknas „ „	40	41
Ceraukstes „ „	25	24
Krastu „ „	109	46

Tāda pati aina vērojama Aizputes rajona ciemu bibliotēkās. Madonas rajonā jau tā niecīgais sabiedriski politiskās literatūras izsniegums vēl samazinājies lielā daļā ciemu bibliotēku:

	1956. g.	1957. g.
Bērzaunes ciema bibliotēkā	64	49
Viesienas „ „	407	32
Viesienas „ Gaiziņkalna bibliotēkā	657	33
Dzelzavas „ bibliotēkā	184	32
Saikavas „ Liepāru „	104	26

Sava veida «rekordu» sasniegusi Kuldīgas rajona Abavas ciema 2. bibliotēka, kas gada laikā izsniegusi 4 sabiedriski politiskās brošūras. Kultūras nodaļai vajadzēja pievērst šim faktam vairāk uzmanības un panākt, lai bibliotēkas vadītāja par to atskaitītos partijas komitejā.

Salīdzinot ar 1956. gadu, masu bibliotēkās visas republikas mērogā augusi sabiedriski politiskās literatūras fondu apgrozāmība: 1956. g. apgrozāmība bija 0,6, bet 1957. g. — 0,7. Visaugstākā apgrozāmība, protams, bijusi pilsētu bibliotēkās — 1,2. Vislielākais nopelns šeit pieder Rīgas pilsētas bib-

liotekām, kurās sabiedriski politiskās literatūras fonds apgrozījies 1,5 reizes.

Vislielākā apgrozāmība ir

Saldus raj. bibliotēkā	—	4,8
Ludzas „ „	—	5,1
Cēsu „ „	—	2,8
Dobeles „ „	—	2,6

Tomēr vairākās rajonu bibliotēkās, kur niecīgs izsniegums, sabiedriski politisko grāmatu fondu apgrozāmība ir ārkārtīgi zema:

Bauskas rajona bibliotēkā	—	0,07
Ventspils „ „	—	0,06
Dagdas „ „	—	0,09
Limbažu „ „	—	0,1
Zilupes „ „	—	0,1

Cienu bibliotēkās sabiedriski politiskās literatūras vidējā apgrozāmība ir vismazākā — 0,2.

Vesela rinda cienu bibliotēku dažādos rajonos sabiedriski politiskās literatūras propagandai nepievērš nekādas vērības, kā to varam konstatēt pēc neiedomājami zemās fonda apgrozāmības.

	Sabiedriski politiskās literatūras		
	Fonds	Izsniegums	Apgrozām.
Limbažu rajonā			
Augstrozes ciema bibliotēka	663	12	0,1
Umurgas „ „	1.440	11	0,007
Umurgas Rajciema „ „	455	19	0,04
Ergļu rajonā			
Medzūlas ciema bibliotēka	1.120	35	0,03
Ogreslēču „ „	1.087	19	0,01
Zaubes „ „	783	8	0,01

Pārskatot 1957. gada bibliotēku darba atskaites, šo rindu varētu vēl krietni pagarināt. Vājie darba rādītāji liecina, ka daudzās mūsu republikas bibliotēkās strādā bibliotekāra darbam nepiemēroti cilvēki, kam šaurs redzes loks un vāja sagatavotība sabiedriski politiskās dzīves jautājumos.

Atsaucoties aktuāliem notikumiem sabiedriskā un saimnieciskā dzīvē, bibliotēkas propagandējušas sabiedriski politisko

literatūru par PSRS cīņu par miera nostiprināšanu, par tautas demokrātijas zemēm, PSRS tautu draudzību utt. Protams, visi šie jautājumi grupējas ap centrālo, kam bibliotēku darbā ar sabiedriski politisko literatūru 1957. gadā ir noteicošā nozīme — Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 40. gadadienas sagaidīšanu un atzīmēšanu.

Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 40. gadadienai veltītā kultūras un izglītības iestāžu skate lielā mērā veicināja sabiedriski politiskās literatūras propagandu bibliotēkās. Lai izpildītu skates nolikumā minētās prasības, ļoti daudzās bibliotēkās tika iekārtotas plašas literatūras izstādes, izgatavoti plakāti un diagramas, nolasīti literatūras apskati, organizētas konferences, tematiski vakari un tikšanās ar 1917. gada revolucionāro cīņu dalībniekiem. Tā, piemēram, sevišķi plašas izstādes par godu Lielajam Oktobrim bija noorganizējušas Cēsu, Saldus, Alūksnes, Ludzas un Valkas rajonu bibliotēkas, tāpat arī Liepājas un Daugavpils pilsētu bibliotēkas.

Atzīmējot ievērojamo gadadienu, Latvijas Valsts izdevniecība laida klajā daudz jaunu un interesantu sabiedriski politisko grāmatu un brošūru, kas turpināja iznākt līdz pat svētkiem.

Ļoti bieži bibliotēkās tika pieprasītas tādas grāmatas kā krājums «Vecie latviešu strēlnieki», krājums «Atmiņas par Ļeņinu», V. I. Ļeņina personīgā šofera S. Gila atmiņas «Seši gadi ar Ļeņinu», K. Šteinberga grāmata «Latviešu darbaļaužu cīņa par padomju varu 1917. gadā», A. Kondratjeva «Tautas dēli» u. c.

Ļoti populārs lasītāju vidū kļuva komjauniešu-pagrīdnieku atmiņu krājums «Par brīvi un dzīvi». Daudzas rajonu un arī ciemu bibliotēkas sarīkojušas lasītāju konferences par šo grāmatu. Notikušas arī tematiskas lasītāju konferences un vakari, piemēram, Pļaviņu raj. Aiviekstes ciema bibliotēka sarīkoja konferenci par tematu «Atmiņas par Ļeņinu», tā paša rajona Ratnicēnu ciema bibliotēka tematisku vakaru «Latviešu jaunatne cīņā par brīvību». Auces rajona bibliotēka noorganizēja tematisku vakaru «Ko padomju vara devusi darbaļaudīm» un Padomju Savienības varonim Imantam Sudmalim veltītu vakaru.

Gan pilsētu, gan rajonu un ciemu bibliotēkas sarīkojušas daudzas tikšanās ar 1917. g. revolucionāro cīņu dalībniekiem. Piemēram, interesantu tikšanos ar vīfeļiem iedzīvotājiem — veciem revolucionāriem organizējušas Saldus, Auces, Valkas, Liepājas, Talsu rajonu bibliotēkas.

Aktīvāk kā līdz šim bibliotēkas izvēršušas darbu abonentā, organizējot pārrunas un plaši ieteicot lasītājiem literatūru par Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas norises galvenajiem posmiem, atmiņu krājumus par revolūcijas organizētāja un vadoņa V. I. Ļeņina dzīvi un darbību, veco revolūcijas cīnītāju atmiņas. Tā, piemēram, Rūjienas rajona Ķoņu ciema bibliotēkas vadītājs b. Ērmansons stāsta: «Praksē esmu pārliecinājies, ka pati labākā un ietekmīgākā sabiedriski politiskās literatūras propagandas forma ir pārrunas. Ja mēs protam par kādu grāmatu isi un labi izteikties, tā sakot, ieinteresēt lasītāju, tad viņš šo grāmatu arī noteikti paņems.»

Ar to b. Ērmansons tad arī panācis, ka sabiedriski politiskās literatūras izsniegums pieaudzis, un 1957. g. bibliotēka lasītājiem izsniegusi 340 vienību.

Atzīmējot Lielā Oktobra 40. gadadienu, visdažādākos pasākumus organizēja Rīgas un citu pilsētu bibliotēkas. Piemēram, rosīgu literatūras propagandu izvērša Rīgas pils. 2. bibliotēka (vad. b. Priedniece), kas noorganizēja tematisku izstāžu ciklu, veltītu revolucionāro notikumu atcerei trijās pilsētās — Ļeņingradā, Rīgā, Maskavā. Arī Rīgas pils. 10. bibliotēka bija sarīkojusi vairākas interesantas izstādes par Lielā Oktobra tematiku. Rīgas pils. 2. bibliotēka plaši izmantoja arī bibliogrāfiskos apskatus, ko nolasīja bibliotēkas apkalpojamā rajona rūpnīcās un iestādēs.

Arī pilsētu bibliotēkās tikšanās ar vecajiem revolucionāriem bija viena no iemīļotākajām darba formām. Sevišķi interesantus tikšanās vakarus sarīkojušas Jelgavas pils. 1. bibliotēka, Rīgas pils. 3. bibliotēka.

Par pilsētu bibliotēku darbu, gatavojoties Oktobra svētkiem, pastāstīts Latvijas PSR masu bibliotēku darba pieredzes biļetenā Nr. 10, kur ievietots bibliografs V. Plēsumas raksts «Kā pilsētu bibliotēkas sagaidīja Oktobra 40. gadadienu».

Ļoti plaši bibliotēkas savā darbā izmantoja Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdoto bibliogrāfisko un metodisko materiālu krājumu «Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 40 gadi», kurā sniegti materiāli dažādiem pasākumiem. Šī krājuma saīsinātais variants tika pavairots uz rotatora un izsūtīts bibliotēkām jau aprīļa mēnesī.

Plānot un organizēt darbu par godu Oktobra svētkiem palīdzēja Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdotais «Masu pasākumu plāns Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 40. gadadienas atzīmēšanai bibliotēkās», kurā bija sniegta pasākumu paraugtematika.

Sakarā ar VI Vispasaules jaunatnes un studentu festivālu Maskavā republikas bibliotēkas, izmantojot jau iepriekš aplūkotas literatūras propagandas formas, lasītājus iepazīstināja ar literatūru par citu tautu dzīvi un sasniegumiem, par mūsu lielās Dzimtenes ievērojamām vietām, par citām lielākām Padomju Savienības brālīgo republiku pilsētām.

Rosīgi bibliotēkas palīdzējušas lasītājiem, kas interesējās par māksliniecisko pašdarbību un sportu, ieteicot tiem metodiskus rakstus, mākslinieciskās pašdarbības krājumus un citus materiālus, kas bija nepieciešami jaunatnei, gatavojoties festivālam. Vislielāko rosmi izrādījušas Rīgas pils. 2., 3., 11., 15. un 25. bibliotēka.

Viņu pieredze pastāstīta Latvijas PSR Valsts bibliotēkas metodistes A. Salenieces rakstā «Rīgas pilsētu bibliotēkas festivālu sagaidot», kas ievietots Latvijas PSR masu bibliotēku darba pieredzes biļetenā Nr. 8.

Pārskatot rajonu un ciemu bibliotēku iesūtītos paskaidrojumus pie 1957. gada atskaitēm, redzam, ka bibliotēku darbs ar sabiedriski politisko literatūru galvenokārt bijis kampaņveida, t. i., saistījies ar šiem diviem lielajiem notikumiem: Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 40. gadadienas atzīmēšanu un VI Vispasaules jaunatnes un studentu festivālu. Atskaitēs nekas nav pastāstīts par palīdzību tiem lasītājiem, kas mācās partijas izglītības tīklā, par sistemātisku darbu literatūras propagandā par tekošās politikas jautājumiem. Protams, šāda parādība bibliotēku darbā nav vēlama.

Bibliotekāriem jāatceras, ka paliekamas sekmes gūstamas tikai sistemātiska darba rezultātā, saistot savu ikdienas darbu ar visu to jauno, aktuālo, kas veido mūsu sociālistiskās zemes dzīvi.

Bibliotēku darbiniekiem vairāk jāmacās, jāceļ zināšanu līmenis, pašiem jālasa sabiedriski politiskā literatūra, lai prastu to ieteikt arī saviem lasītājiem.

DABZINĀTNISKĀS LITERATŪRAS PROPAGANDA

Propagandējot dabzinātnisko literatūru, bibliotēkas aktīvi palīdz veidot padomju ļaužu materiālistisko pasaules uzskatu, cīnīties pret kapitālisma paliekām un reliģiskiem māņiem darbaļaužu apziņā.

Tāpēc ar gandarījumu jāatzīmē, ka dabzinātniskās literatūras izsniegums masu bibliotēkās gadu no gada aug:

Gads	Izsniegums
1955	261.092
1956	294.534
1957	320.804

Dabzinātniskās literatūras izsniegums dažādu tipu masu bibliotēkās.

	Izsniegums		Pieaugums 1957. g.	Fonda apgrozā- mība 1957. g.	Izniegu- ma % no kopējā iz- snieguma
	1956. g.	1957. g.			
Pilsētu bibliotēkās	136.474	143.218	+ 6.744	1,9	2,5%
Rajonu „	45.644	51.520	+ 5.876	1,5	2,9%
Cienu „	76.844	90.322	+13.478	0,8	2,4%
Bērnu „	35.572	35.744	+ 172	1,4	1,5%
Kopējais	294.534	320.804	+26.270	1,3	2,3%

Dabzinātniskās literatūras izsniegums pieaudzis vairākās lielo pilsētu bibliotēkās, piemēram, Daugavpils pils. 1. bibliotēkā, salīdzinot ar 1956. gadu, tas palielinājies par 4.000 vienībām.

	Izsniegums 1957. g.	Fonda apgrozāmība
Daugavpils pils. 1. bibliotēkā	11.056	1,6
Rīgas pils. 2. „	7.972	2,9
Rīgas pils. 3. „	6.753	2
Rīgas pils. 1. „	6.676	1,3
Rīgas pils. 9. „	6.326	2,4
Ventspils pils. 1. „	6.074	1,4

1957. gadā dabzinātniskās literatūras izsniegums palielinājies arī:

	Izsniegums	
	1956. g.	1957. g.
Saulkrastu pils. bibliotēkā	49	915
Sabiles pils. „	810	1.130
Strenču pils. „	193	754

Tomēr ļoti daudzās pilsētu bibliotēkās dabzinātniskās literatūras izsniegums, salīdzinot ar 1956. gadu, samazinājies. Zemākus izsniegumus kā iepriekšējos gados uzrāda gandrīz puse Rīgas pilsētas bibliotēku, Jelgavas 1. pilsētas bibliotēka, Liepājas 1. un 2. pilsētas bibliotēka.

Dabzinātnisko literatūru labi propagandējušas vairākas rajonu bibliotēkas. Vislielākais dabzinātniskās literatūras izsniegums ir Cēsu rajona bibliotēkā.

	Izsniegums		Pieaugums 1957. g.	Aprogrā- mība
	1956. g.	1957. g.		
Cēsu rajona bibliotēkā	6.944	7.046	+102	2,9
Ludzas „ „	4.406	4.720	+314	4,8
Talsu „ „	2.442	2.554	+112	1,17

Tomēr daudzās republikas rajonu bibliotēkās dabzinātniskās literatūras izsniegums vēl arvien ir neapmierinošs:

	Dabzinātniskās literatūras Izmai-			Fonda apgro- zāmība
	Fonds 1956.g.	Izsniegums 1957.g.	ņas 1957.g.	
Zilupes rajona bibliotēkā	446	19	92 + 73	0,2
Dagdas „ „	370	430	130 —300	0,3
Bauskas „ „	762	273	152 —121	0,2

Sevišķi slikti ir tas, ka dabzinātniskās literatūras propagandai pienācīgo vērību nav pievērsušas Zilupes un Dagdas rajonu bibliotēkas, jo šajos rajonos reliģijas ietekme iedzīvotājos vēl ļoti spēcīga. Dagdas un Bauskas rajonu bibliotēkās jau tā mazais dabzinātniskās literatūras izsniegums vēl samazinājies.

Cienu bibliotēkās dabzinātniskās literatūras izsniegums pieaudzis par 13.478 vienībām. Salīdzinot ar 1956. gadu, dabzinātniskās literatūras izsniegums visumā palielinājies šādu rajonu cienu bibliotēkās:

Aizputes rajona cienu bibliotēkās par 7.033 vienībām					
Rīgas	„	„	„	1.166	„
Rūjienas	„	„	„	816	„
Kārsavas	„	„	„	647	„

Labus rezultātus darbā ar dabzinātnisko literatūru uzrāda arī atsevišķas ciemu bibliotēkas:

	Dabzinātniskās literatūras			Izmaiņas 1957.g.	Fonda apgrozāmība
	Fonds	Izniegums			
		1956. g.	1957.g.		
Rūjienas raj. Ziemeļu ciema I bibliotēkā	245	503	787	+284	3,2
Dobeles raj. Bērzes ciema bibliotēkā	208	705	711	+ 6	3,4
Rīgas raj. Katlakalna ciema Doles bibliotēkā	237	642	664	+ 22	2,8
Rēzeknes raj. Veremu ciema bibliotēkā	74	180	639	+459	8,6
Ludzas raj. Pildenes ciema bibliotēkā	138	621	606	- 15	4,4

Tomēr daudzās ciemu bibliotēkās dabzinātniskās literatūras izsniegums ir ļoti zems. Arī 1957. gadā (tāpat kā 1956. gadā) vairākās bibliotēkās nav izsniegta neviena dabzinātniska grāmata. Tādas ir: Dobeles rajona Degu ciema bibliotēka, Jēkabpils rajona Greblu ciema bibliotēka, Priekules rajona Dūnikas ciema 2. bibliotēka, Preiļu rajona Aizkalnes ciema bibliotēka, Zilupes rajona Ploskiju ciema bibliotēka.

Vairākās ciemu bibliotēkās gada laikā izsniegtas tikai dažas dabzinātniskās grāmatas. Piemēram,

	Fonds	Izniegums
Daugavpils raj. Lipiņišku ciema bibliotēkā	1	1
Līvānu „ Pēternieku „ „	40	1
Maltas „ Rušēnīcas „ „	5	2
Smiltenes „ Raunas „ Reveļu b-kā	78	2
Priekules „ Embūtes „ bibliotēkā	150	3
Skrundas „ Savenieku „ „	52	3

Nepieļaujami mazais izsniegums norāda, ka bibliotēkas slīkti propagandē dabzinātnisko literatūru, neorganizē attiecīgus masu pasākumus un individuālās pārrunas ar lasītājiem. Acīmredzot, arī paši bibliotekāri vāji pazīst dabzinātnisko literatūru.

Liela nozīme literatūras propagandā ir sistemātiskai fonda papildināšanai ar jauniznākušo literatūru. Tomēr daudzas bibliotēkas dabzinātniskās literatūras komplektēšanai nevēlti va-

jadzīgo vēribu. Tas sevišķi sakāms par daudzām ciemu bibliotēkām. Tā Dobeles raj. Degu ciema bibliotēkas fondā ir gan 147 dabzinātniskās grāmatas, taču 1957. gadā nav iegādāta neviena jauna grāmata dabzinātņu jautājumos. Jēkabpils raj. Greblu ciema bibliotēkā ir tikai 9 grāmatas par dabzinātņu jautājumiem, 1956. gadā bijušas 38. Zilupes rajona Ploskiju ciema bibliotēkā ir tikai 6 dabzinātņu grāmatas. Protams, šīs bibliotēkas 1957. gadā lasītājiem nav izsniegušas nevienu grāmatu dabzinātnēs; Skrundas rajona Laidu ciema Valtaiķu bibliotēka 1957. gadā papildinājusi savu fondu par 1 grāmatu, Priekules rajona Kalētu ciema bibliotēka — par 3 dabzinātniskām grāmatām. Arī vairākās citās ciemu bibliotēkās dabzinātniskās literatūras fonds ir niecīgs. Piemēram, Daugavpils rajona Lipiņu ciema bibliotēkā ir tikai 1 (!) dabzinātniska grāmata, Kārsavas rajona Pazlaukas ciema bibliotēkā — 6, Zilupes rajona Pasienu ciema bibliotēkā — 7.

Bibliotekāriem jāaļceras, ka mūsdienu zinātnes attīstības tempi ir ļoti strauji. Nepapildinot fondu ar jaunāko literatūru, nav iespējams ieinteresēt lasītājus par dabzinātnisko grāmatu. Plašāk jāievieš masu pasākumi dabzinātniskās literatūras propagandā. Vēl ir maz bibliotēku, kas veikušas interesantus masu pasākumus. Apsveicami tas, ka šo pasākumu tematika galvenokārt bija saistīta ar aktuāliem mūsdienu zinātnes jautājumiem. Piemēram, daudzi masu pasākumi organizēti sakarā ar Mākslīgo Zemes pavadoņu palaišanu, atzīmējot starptautisko ģeofizisko gadu, par atomenerģijas izmantošanu mierlaika vajadzībām u. c.

Izcilais padomju zinātnes un tehnikas sasniegums — mākslīgo Zemes pavadoņu palaišana izraisīja lielu interesi visā pasaulē. Aktīvi uz šo notikumu atsaucās arī labākās rajonu bibliotēkas. Cēsu, Ludzas, Liepājas, Saldus, Smiltenes u. c. rajonu bibliotēkās organizētas izstādes par MZP. Ventspils rajona Ventas un Popes ciemu bibliotēkās, Liepājas pils. 2. bibliotēkā, Ventspils pilsētas 3. bibliotēkā u. c. pagatavoti plakāti, albumi un avižu izgriezumumu mapes par MZP.

Kuldīgas rajona bibliotēka organizējusi jautājumu un atbilžu vakaru «Mākslīgie Zemes pavadoņi un lidojums pasaules telpā», bet tematisku vakaru par MZP organizējusi Ventspils rajona Popes ciema bibliotēka.

Vairākās bibliotēkas, piemēram, Jēkabpils, Ludzas, Krāslavas, Talsu rajona un Liepājas zinātniskā bibliotēka organizējušas izstādes par Starptautisko ģeofizisko gadu.

Arī par atomenerģijas izmantošanu mierlaika vajadzībām

organizētas izstādes (Valkas, Liepājas, Siguldas rajonu bibliotēkās), pagatavoti plakāti un avižu izgriezumumu mapes (Ludzas rajona bibliotēkā, Ventspils rajona Ventas ciema bibliotēkā). Ventspils pilsētas 2. bibliotēkā nolasīts referāts par šo jautājumu.

Arvien lielāku vērību bibliotēkas veltī zinātniski ateistiskās literatūras propagandai. Tas it sevišķi sakāms par vairākām Rēzeknes rajona ciemu bibliotēkām. Rēzeknes rajona Veremu, Goveikas, Griškānu ciemu bibliotēkās organizētas izstādes par tematu «Zinātne un reliģija». Šī paša rajona Dricēnu ciema bibliotēkā notikusi pārruna par tematu «Zinātne un reliģija».

Gandrīz visās šajās bibliotēkās arī dabzinātniskās literatūras izsniegums palielinājies, salīdzinot ar 1956. gadu.

Dažas bibliotēkas (Ludzas un Liepājas rajonu) organizējušas lekcijas un pārrunas par zinātniski ateistiskiem tematiem.

Ventspils rajona Popes ciema bibliotēka un Ogres rajona Madlienas ciema bibliotēka organizējušas lasītāju konferences par tematiem «Zinātne un reliģija» un «Kāpēc jāapkarro mācītība un reliģiskie aizspriedumi».

Vairākas bibliotēkas organizējušas izstādes par cilvēku izceļanos. Piemēram, Krustpils rajona bibliotēkā organizēta izstāde «Cilvēku radījis darbs», Rēzeknes rajona Goveikas ciema bibliotēkā — «Cilvēku un dzīvnieku attīstība», Rēzeknes rajona Stoļerovas ciema bibliotēkā izstāde «Vai Jūs zināt, kā cēlies cilvēks».

Tematisks vakars «Miegs un sapņi» organizēts Ludzas rajona Pureņu ciema bibliotēkā. Referāts par šo tematu nolasīts Liepājas zinātniskajā bibliotēkā.

Pļaviņu rajona Aiviekstes ciema bibliotēkā organizēta lasītāju konference par tematu «Mūsu meži — zaļais zelts». Limbažu rajona bibliotēka noorganizējusi rajona rūpkombinātā tematisku vakaru «Mūsu zemes bagātības».

Organizējot izstādes un pārrunas, bibliotēkas atzīmējušas arī izcilo zinātnieku Mendeļejeva, Mičurina, Darvina u. c. atceres dienas.

Mendeļejevam veltītas izstādes organizējušas Ludzas un Talsu rajonu bibliotēkas, Liepājas rajona Rucavas ciema un Talsu rajona Stendes strādnieku ciemata bibliotēkas, Ventspils pils. 1. bibliotēka. Lielajam dabas pārveidotājam Mičurinam veltītas izstādes organizējušas Ludzas rajona bibliotēka, Liepājas rajona bibliotēka, Rēzeknes rajona Višķu un Bumbišķu ciemu bibliotēkas u. c. Talsu rajona Ziedoņa ciema bibliotēkā notikusi pārruna par Č. Darvinu.

Vairākās bibliotēkās notikuši masu pasākumi medicīniskās literatūras propagandai.

Liepājas 2. pilsētas bibliotēkā organizēta lekcija par gripu, Ventspils rajona Usmas ciema bibliotēkā — tematisks vakars «Gripa — lipīga slimība». Ventspils pils. 2. bibliotēkā noticis jautājumu un atbilžu vakars par medicīnas jautājumiem un nolasīta lekcija «Tuberkuloze un cīņa pret to».

Liepājas zinātniskajā bibliotēkā nolasīta lekcija «Reimatisms un tā ārstēšana».

Kaut arī dabzinātniskās literatūras izsniegums visumā republikas bibliotēkās palielinājies un vairākas bibliotēkas organizējušas dažādus masu pasākumus, tomēr nopietns trūkums bibliotēku darbā ir tas, ka dabzinātniskās literatūras propagandā tās lielāko tiesu aprobežojušās ar izstāžu organizēšanu, albumu un plakātu pagatavošanu, bet nav izmantojušas citus iedarbīgākus masu darba veidus (kolektīvas pārrunas, bibliografiskus apskatus, tematiskus vakarus, jautājumu un atbilžu vakarus, lasītāju konferences).

Nepietiekoši bibliotēkas ir izmantojušas Valsts bibliotēkas izdotos metodiskos un bibliografiskos materiālus. Tā, piemēram, izdevumā «Tehniskās literatūras propaganda masu bibliotēkās» (R., 1956) ievietoti materiāli jautājumu un atbilžu vakaram par tematu «Atomenerģija un tās izmantošana miera laika vajadzībām», tomēr bibliotēkas šos materiālus nav izmantojušas.

1957. gadā iznāca krājums «Daba un tās likumi. Pārrunas par grāmatām. I. Nedzīvā daba». Seit ievietotas pārrunas par tematiem «Vielas uzbūve», «Atomenerģija kalpo cilvēkam», «Zeme tās pagātnē un tagadnē», «Visuma dzīlēs». Tomēr pēc atskaitēm nevarēja konstatēt, ka kāda no republikas bibliotēkām būtu izmantojusi šo izdevumu šādu pārrunu vai bibliografisku apskatu nolasišanai lasītājiem, kaut gan bibliografiskie apskati ir viens no labākiem literatūras propagandas veidiem.

Izdevumā «Rajonu un ciemu bibliotēkās veicamie masu pasākumi 1957. gada III ceturksnim» ieteikts organizēt izcilajam krievu zinātniekam K. E. Ciolkovskim veltītu tematisku vakaru. Tomēr bibliotēkās šādi vakari nav organizēti.

Lai uzlabotu darbu ar dabzinātnisko literatūru, nepieciešams:

sistemātiski papildināt bibliotēkas fondus ar dabzinātnisko literatūru, labi pazīt bibliotēkā esošās dabzinātniskās grāmatas;

labāk izmantot bibliografiskos un metodiskos materiālus, sniegt vairāk radošas izdomas un iniciatīvas, lai izvērstu jau esošās un ieviestu jaunas interesantas darba formas šīs literatūras propagandā;

rajonu kultūras darbinieku semināros sniegt konsultācijas un rīkot pārrunas bibliotēkāju darba pieredzes apmaiņai par darbu ar dabzinātnisko literatūru;

rajonu bibliotēkām sistemātiski pārbaudīt, kā ciemu bibliotēkas komplektē dabzinātnisko literatūru un propagandē to lasītājiem.

DARBS AR TEHNISKO LITERATŪRU

Pēdējos gados padomju zinātne un tehnika strauji attīstījusies un guvusi jaunus ievērojamus panākumus: palaisti vairāki mākslīgie zemes pavadoņi, ķīmiskajā un naftas rūpniecībā radīti jauni sintētiskie produkti, krāsainajā un melnajā metalurģijā — jauni kausējumi. Panākumi liecina, ka tehnikas attīstībā aktīvi piedalās miljoniem mūsu Dzimtenes zinātnieku, speciālistu un strādnieku.

Bibliotēku darbinieki, aktīvi propagandējot labāko padomju un ārzemju tehnisko literatūru, sniedz ievērojamu atbalstu zinātniekiem un speciālistiem cīņā par tehnisko progresu.

Darbā ar tehnisko literatūru zināmus panākumus uzrāda arī mūsu republikas bibliotēkas.

Tehniskās literatūras izsniegums:

	1956. g.	1957. g.	Pieaugums 1957. g.
pilsētu bibliotēkās	263.542	317.170	+53.628
rajonu „	64.325	68.386	+ 4.061
ciemu „	94.997	98.985	+ 3.988
bērnu „	52.544	70.989	+18.445
	475.408	555.530	+80.122

Kā minētie skaitļi rāda, kopējais tehniskās literatūras izsniegums 1957. gadā, salīdzinot ar 1956. gadu, audzis par 80.122 vienībām.

Tehniskās literatūras fonda apgrozāmība:

pilsētu bibliotēkās	3,6
rajonu „	2,1
ciemu „	0,9
bērnu „	3,5

1957. gadā tāpat kā iepriekšējā gadā pilsētu bibliotēkas uzrāda lielu tehniskās literatūras izsnieguma kāpinājumu.

Vērtējot bibliotēku panākumus tehniskās literatūras propagandā, sevišķi jāatzīmē Daugavpils pilsētas bibliotēkas. Tā, piemēram, 1. bibliotēkā tehniskās literatūras izsniegums audzis par 4.439 vienībām, 2. bibliotēkā — par 3.297 vienībām, 3. bibliotēkā par 3.639 vienībām. Labi strādājušas ar tehnisko literatūru vēl citu pilsētu bibliotēkas, piemēram, Liepājas zinātniskajā bibliotēkā tehniskās literatūras izsniegums audzis par 2,805 vienībām, Liepājas 2. bibliotēkā — par 1.031 vienību un Ventspils pilsētas 1. bibliotēkā par 1.459 vienībām.

No Rīgas pilsētas bibliotēkām aizvadītajā gadā vislielāko tehniskās literatūras izsnieguma pieaugumu uzrāda 2. bibliotēka, kur tehniskās literatūras izsniegums audzis par 4.655 vienībām, 24. bibliotēkā — par 2.614 vienībām, 14. bibliotēkā — par 3.559 vienībām. Labi panākumi darbā ar tehnisko literatūru ir arī 19., 32., 22., 10., 9. u. c. Rīgas pilsētas bibliotēkām.

Ar tehnisko literatūru strādājušas arī Rīgas pilsētas 28. un 12. bibliotēka, tomēr abās 1957. gadā vērojama tehniskās literatūras izsnieguma samazināšanās.

Tehniskās literatūras izsniegums samazinājies vēl šādās Rīgas pilsētas bibliotēkās:

12. bibliotēkā	par	1.756	vienībām,
26.	„	937	„
1.	„	820	„
4.	„	650	„

Rīgas pilsētas 30. bibliotēka darbam ar tehnisko literatūru nepievērš vajadzīgo vērību. Par to liecina tehniskās literatūras izsnieguma samazināšanās kā 1956., tā arī 1957. gadā, salīdzinot ar 1955. gadu.

Rīgas pilsētas bibliotēku tehniskās literatūras fondu apgrozāmībā var vērot lielas svārstības. Piemēram, tehniskās literatūras apgrozāmība

32. bibliotēkā	11,7
28.	9,7
4.	2,5
30.	1,2

No tā var secināt, ka dažās bibliotēkās izsnieguma uzskaitē ir nepareiza, jo šādu starpību rādītājos grūti izskaidrot pat ar tehnisko žurnālu izsniegumu lasītavā.

Tehniskās literatūras izsniegums audzis daudzās rajonu bibliotēkās. Piemēram:

Talsu raj. bibliotēkā	—	par	903	vienībām
Jēkabpils raj.	„	—	„	882 „
Balvu raj.	„	—	„	637 „
Saldus raj.	„	—	„	606 „
Smiltenes raj.	„	—	„	458 „
Aizputes raj.	„	—	„	431 „
Ogres raj.	„	—	„	336 „

1957. gadā darbu uzlabojušas arī Abrenes un Gulbenes rajonu bibliotēkas, kas 1956. gadā tehniskās literatūras propagandu bija atstājušas pašplūsmē.

Turpretī Krāslavas rajona bibliotēkā tehniskās literatūras izsniegums, salīdzinot ar 1955. gadu, pēdējos gados krasi samazinājies.

Tehniskās literatūras izsniegums samazinājies arī

Limbažu raj. bibliotēkā	—	par	662	vienībām
Līvānu raj.	„	—	„	563 „
Kuldīgas raj.	„	—	„	553 „
Bauskas raj.	„	—	„	288 „

1957. gadā darbu ar tehnisko literatūru aktivizējušas daudzas ciemu bibliotēkas. Piemēram, labus rezultātus uzrāda Limbažu rajona ciemu bibliotēkas, kurās tehniskās literatūras izsniegums pieaudzis par 1267 vienībām, Rīgas — 1.154 vienībām, Viļānu — 1.005 vienībām, Liepājas — 804 vienībām. Mazāks tehniskās literatūras izsnieguma pieaugums ir vēl daudzu citu rajonu ciemu bibliotēkās.

Tomēr joprojām liels ir vēl to ciemu bibliotēku skaits, kur tehniskās literatūras izsniegums 1957. gadā samazinājies:

Ilūkstes	rajona ciemu bibliotēkās	par	964	vienībām
Pļaviņu	„	„	„	620 „
Dobeles	„	„	„	543 „
Maltas	„	„	„	486 „
Daugavpils	„	„	„	435 „
Skrundas	„	„	„	442 „
Jēkabpils	„	„	„	412 „

Tehniskās literatūras propagandā bibliotēku darbinieki maz meklējuši jaunas metodes un iespējas. Tehniskā literatūra pro-

pagandēta galvenokārt rīkojot tematiskās un jaunumu izstādes.

Vēl aizvien viena no visbiežāk organizētām tematiskām izstādēm ir: «Atomenerģija un tās izmantošana mierlaika vajadzībām» (Liepājas un Jēkabpils rajonu, Rīgas pilsētas 2. bibliotēkā u. c.).

Liepājas rajona bibliotēka organizējusi arī tematisko izstāžu sēriju: «Tehnika kalpo tautas labklājībai». Šai sērijā ietilpa vairākas izstādes: piemēram, «Celtniecība» ar šādām apakšnodalām —

- a) Celtniecības organizācija un ekonomika;
- b) Lauku apdzīvoto vietu plānošana un izbūve;
- c) Celtniecības industrializācija, saliekamais dzelzsbetons;
- d) Būvmateriāli un būvdarbi;
- e) Liepājas pilsētas un Liepājas rajona celtniecība.

Pēc tam sekos izstādes par rūpniecību, transportu un citām tehnikas nozarēm.

Rīgas pilsētas 3. bibliotēkas darbinieki bija noorganizējuši šādas interesantas tematiskās izstādes: «Rīgas arhitektūra senatnē» un «Rīgas arhitektūra tagadnē».

Lielu interesi darbaļaudis izraisīja mākslīgo Zemes pavaidoņu palaišana. Šim ievērojamam notikumam mūsu republikas bibliotekāri vēltīja pelnītu uzmanību. Nav iespējams minēt visas bibliotēkas, kurās bija organizētas izstādes un lekcijas par šo jautājumu. Interesanti atzīmēt, ka Rīgas pilsētas 2. bibliotēkā lekcija notika laikā, kad mūsu republikai pāri lidoja MZP. Lektors ar klausītājiem izvietojās ārpus bibliotēkas, kur klausītāji vēroja MZP un noklausījās referātu.

Lai ieinteresētu masu profesiju strādniekus par speciālo tehnisko literatūru, daudzās bibliotēkās tika pagatavoti plakāti «Cel savu kvalifikāciju». Plakātam piestiprinātās kabatiņās ar uzrakstiem «virpotājam», «atslēdzniekam», «šoferim», «celtniekam», «radiotehnikim» bija ievietotas kartītes ar grāmatu aprakstiem. Tādi plakāti izgatavoti Rīgas pilsētas 3., Liepājas pilsētas 2., Jēkabpils rajona bibliotēkā u. c. Liepājas pilsētas 2. bibliotēkā iekārtots stends: «Izmantojiet tehnisko literatūru». Stendā novietotas grāmatas dažādās tehnikas nozarēs, kas var interesēt lasītāju vairumu: par radiotehniku un televīziju, automobiļu un motociklu kopšanu utt.

Lai palīdzētu republikas masu bibliotēkām tehnisko grāmatu propagandā, 1957. gadā Latvijas PSR Valsts bibliotēka turpināja izdot lasīšanas plānus sērijā «Strādniekam kvalifikācijas celšanai». Ir izdoti divi lasīšanas plāni: «Ko lasīt apme-

tējam» un «Ko lasīt kinomehāniķim». Šie izdevumi bibliotekāriem bija sevišķi noderīgi individuālā lasīšanas vadībā. Vairāki bibliotekāri sūdzas, ka grāmatu klāsts par tehnikas jautājumiem it īpaši latviešu valodā ļoti nabadzīgs.

Latvijas PSR Valsts izdevniecībai būtu laiks mainīt savu līdzšinējo nostāju un izdot vairāk populārās un speciālās tehniskās literatūras latviešu valodā.

Atskaišu analīze rāda, ka daudzās bibliotēkās tehniskās literatūras propaganda atstāta novārtā. Piemēram, Abrenes, Auces, Balvu, Dobeles, Ērgļu, Preiļu, Rūjienas, Smiltenes, Tukuma, Zilupes u. c. rajonu bibliotēku darba atskaitēs nav minēts ne vārds par darbu ar tehniskām grāmatām.

No tā jāsecina, ka bibliotekāri, paši nepārzinādami tehnikas galvenos pamatjautājumus, vāji orientējas tehniskajā literatūrā un arī lasītājus neprot ieinteresēt. Lielākai daļai bibliotekāru trūkst radošas izdomas, tāpēc propagandas veidi vienpīģi, šabloniski, ļoti maz riko interesantus pasākumus.

Turpmāk tehniskās literatūras propagandai jāvēlta vairāk vērības. Nemitīgais tehnikas progress mūsu zemē, jaunie atklājumi un izgudrojumi tehnikā jādara zināmi plašām tautas masām. Šeit neatsverams palīgs ir tehniskā literatūra, kuras lomai bibliotekāriem turpmāk jāmācās labāk novērtēt.

LAUKSAIMNIECĪBAS LITERATŪRAS PROPAGANDA

1957. gads mūsu republikā bija lauksaimnieciskās ražošanas straujas augšupejas gads. Kolhozieki un kolhoznieces, lauksaimniecības speciālisti cīnījās par PSKP XX kongresa vēsturisko lēmumu izpildi, veiksmīgi risināja lauksaimniecībā izvirzīto pašreiz svarīgāko uzdevumu — panākt un pārspēt attīstītākās kapitalistiskās zemes gaļas, piena un sviesta ražošanā uz vienu fedzīvotāju.

Propagandējot lauksaimniecības literatūru, šo svarīgo uzdevumu veikšanu sekmējušas arī bibliotēkas. Republikas labākās bibliotēkas palīdzējušas kolhoziekiem praktiskajā darbā, gan izgatavojot mobilizējošus lozungus un plakātus pavasara sējas un ražas novākšanas kampaņās, gan izliekot izstādes, izgatavojot diagramas, gan veicot plašu individuālo un masu darbu ar saviem lasītājiem.

Par to liecina samērā liels lauksaimniecības literatūras

izsniegums labākajās pilsētu, rajonu un ciemu bibliotēkās 1957. gadā, piemēram:

	Lauksaimniecības literatūra		Fonda apgrozāmība
	fonds	izsniegums	
Liepājas pils. zin. bibliotēkā	2234	5.067	2,2
Ventspils pils. I. „	1017	3.135	3,1
Rīgas pils. 27. „	750	3.126	4,2
Viļānu raj. Varakļānu pils. bibliotēkā	804	2.970	3,7
Ludzas raj. bibliotēkā	1721	6.466	3,8
Cēsu raj. „	2230	6.960	3,1
Kārsavas raj. „	1907	3.416	1,8
Daugavpils raj. „	1359	3.826	2,8
Valmieras raj. Matīšu ciema bibliotēkā	580	1.696	2,9
Cēsu raj. Raunas ciema bibliotēkā	801	1.550	1,9
Ventspils raj. Ventas „ „	524	1.128	2,2

Tomēr visumā, salīdzinot ar 1956. gadu, lauksaimniecības literatūras propaganda republikas masu bibliotēkās pasliktinājusies. Lauksaimniecības literatūras izsniegums tajās samazinājies par 17,8 tūkstošiem vienību un 1957. gadā sastādīja 2,7% no kopējā izsnieguma.

Lauksaimniecības literatūras izsniegums

	1956. g.	1957. g.	Izmaiņas 1957. g.
Pilsētu bibliotēkās	65.237	67.045	+ 1.808
Rajonu „	57.763	43.293	-14.470
Ciemu „	246.596	240.750	- 5.846
Bērnu „	11.992	12.694	+ 702
	<u>381.588</u>	<u>363.782</u>	<u>-17.806</u>

Lauksaimniecības literatūras izsniegums pieaudzis pilsētu un bērnu bibliotēkās, bet ievērojami samazinājies rajonu bibliotēkās — par 14,4 tūkstošiem vienību un ciemu bibliotēkās — par 5,8 tūkstošiem. Tas liecina, ka bibliotekāri neinteresējas par apkalpojamo kolhozu ražošanas uzdevumiem un nepalīdz to izpildē.

Dažas rajonu bibliotēkas nav izvērsušas sistemātisku darbu ar lauksaimniecības grāmatām un atstājušas to pašplūsmei, tāpēc tās uzrāda sevišķi niecīgus lauksaimniecības literatūras izsniegumus — tās var pielīdzināt vidējām un sliktākām ciemu bibliotēkām, piemēram:

			Lauksaimniecības literatūras		
			Fonds	Izsniegums	Apgrozāmība
Viļānu raj.	bibliotēkā	—	1.018	44	0,04
Ērgļu	„ „	—	1.040	149	0,1
Bauskas	„ „	—	852	154	0,2

Uz nepieļaujami zema līmeņa darbs ar lauksaimniecības grāmatām ir daudzās ciemu bibliotēkās:

			Lauksaimniecības literatūras		
			Fonds	Izsniegums	Apgrozāmība
Jēkabpils raj.	Grebļu ciema bibliotēkā		397	10	0,03
Krāslavas raj.	Veiguļskas „ „		308	13	0,04
Aizputes raj.	Apriķu „ Dzērves b-kā		474	16	0,03

Var minēt vēl veselu virkni ciemu bibliotēku, kurās ir ļoti mazs lauksaimniecības literatūras izsniegums, piemēram, Priekules rajona Embūtes ciema bibliotēkā izsniegtas 13, Tukuma rajona Viesates un Valkas rajona Pedeles ciema bibliotēkās — 17, Auces rajona Vītiņu ciema bibliotēkā — 19 lauksaimniecības grāmatas utt.

Salīdzinot ar iepriekšējo gadu, izsniegums samazinājies 23 rajonu ciemu bibliotēkās: Aizputes, Balvu, Bauskas, Daugavpils, Dobeles, Ergļu, Ilūkstes, Jēkabpils, Kārsavas, Kuldīgas, Ludzas, Madonas, Maltas, Ogres, Pļaviņu, Preiļu, Saldus, Siguldas, Skrundas, Talsu, Tukuma, Valmieras, Zilupes. Sevišķi lielu lauksaimniecības literatūras izsnieguma samazināšanos pieļāvušas Kuldīgas rajona ciemu bibliotēkas. Salīdzinot ar 1956. gadu, izsniegums tajās samazinājies par 55%.

Tāpat kā iepriekšējā gadā vismazākais lauksaimniecības literatūras izsniegums ir Valkas rajona ciemu bibliotēkās, kaut gan, salīdzinot ar iepriekšējo gadu, tas rajona mērogā nedaudz pieaudzis (par 210 vienībām). Tomēr fonda apgrozāmība ir maza — 0,3.

Lauksaimniecības literatūras fonda apgrozāmība

Pilsētu bibliotēkās	0,9
Rajonu „	0,7
Ciemu „	0,6
Bērnu „	1,1

Visas republikas mērogā lauksaimniecības fonda apgrozāmība ir 0,7 — tāpat kā 1956. gadā.

Vislielākā fonda apgrozāmība ir šādām rajonu bibliotēkām:

Ludzas rajona bibliotēkā	3,8
Cēsu „ „	3,1

Vairākās rajonu bibliotēkās, kurāsniecīgs izsniegums, lauksaimniecības literatūras fonda apgrozāmība ir ļoti maza:

Viļānu rajona bibliotēkā	0,04
Ērgļu „ „	0,1

No visiem 45 republikas rajoniem tikai 4 rajonu ciemu bibliotēkās fonds apgrozījies vairāk kā vienu reizi: Daugavpils, Gulbenes, Krustpils un Rēzeknes rajonos. Visu pārējo rajonu ciemu bibliotēkās lauksaimniecības literatūras fonds caurmērā apgrozījies mazāk kā vienu reizi.

Lauksaimniecības literatūras izsnieguma samazināšanos var daļēji izskaidrot ar to, ka 1957. gadā vairākas bibliotēkas daudz vēribas veltījušas sabiedriski politiskās literatūras propagandai, atstādamas pašplūsmei darbu ar grāmatām citās zinātņu nozarēs. Kā svarīgu iemeslu, kāpēc samazinājies lauksaimniecības literatūras izsniegums, bibliotēkas savās atskaitēs norāda arī to apstākli, ka lielu daļu lauksaimniecības grāmatu kolhozieki iegādājušies savās personīgajās bibliotēkās. Taču konkrētāku ziņu par to, kā kolhozieku personīgās bibliotēkas komplektētas ar lauksaimniecības grāmatām, ciemu bibliotēkās nav. Bibliotēku vājie darba rādītāji liecina par to, ka daļa bibliotekāru vēl neizprot savu svarīgo uzdevumu — propagandējot lauksaimniecības grāmatas, palīdzēt kolhozu un padomju saimniecību ražošanas darbā.

Bibliotēku rīkotie masu pasākumi 1957. gadā saistīti ar galveno tematu — tuvākajos gados panākt un pārspēt attīstītākās kapitalistiskās valstis piena, sviesta un gaļas ražošanā uz vienu iedzīvotāju. Daudzas bibliotēkas rīkojušas dažādus pasākumus

par tematiem: «Bekona cūku nobarošana», «Piena izslaukuma kāpināšana», «Lopbarības bāzes nodrošināšana», «Kultivētogaņu ierīkošana», «Rupjās lopbarības sagatavošana», «Kommūnu kolhozam dos sestā piegāde», u. c. Sevišķa vērība veltīta darba pieredzes propagandai par piena izslaukumu kāpināšanu un gaļas ražošanas palielināšanu republikas labākajos kolhozos un padomju saimniecībās.

Labas sekmes darbā devusi diferencētā lasītāju apkalpošana. Tā, piemēram, ar labiem panākumiem 1957. gadā strādājušas Jēkabpils rajona Jaunsēpils, Sunākstes, Biržu u. c. ciemu bibliotēkas, kas vispusīgi apkalpo lasītājus, ņemot vērā viņu nodarbošanos un intereses. Diferencēti strādājot ar lasītājiem, Jaunsēpils ciema bibliotēka izsniegusi 698, Sunākstes bibliotēka — 814, Biržu bibliotēka — 423 lauksaimniecības grāmatas. Tas liecina, ka šie bibliotekāri pratuši ieteikt lopkopjiem un laukkopjiem vajadzīgās lauksaimniecības grāmatas, tādējādi palīdzot veikt svarīgus ražošanas uzdevumus.

Diferencēti lasītājus apkalpo arī Ogres rajona Ikšķiles ciema bibliotēka. Tās lasītājs b. Leits par saviem sasniegumiem cūkkopībā izsaka pateicību Ikšķiles ciema bibliotēkai. Diemžēl bibliotēka diferencēti strādā tikai ar nedaudziem lasītājiem.

Savu kolhozu uzdevumiem un darbu norisei uzmanīgi sekojusi un laikā palīdzējusi atrisināt svarīgus saimnieciskus uzdevumus arī Ogres raj. Lauberes ciema bibliotēka, kas, gatavojoties ziemas periodam, fermu darbiniekiem organizējusi lasītāju konferenci par tematu «Lopu izmitināšana ziemas apstākļos». Cēsu raj. Raunas ciema bibliotēka organizējusi pirmrindnieku pieredzes apmaiņas vakarus ar labāko lauksaimniecības darbinieku atzīmēšanu un apbalvošanu. Liepājas rajona Kāķišķu un Tadaīķu ciemu bibliotēkas rīkoja kolhozu draudzības vakarus. Šajos vakaros tika apspriesta kolhozu sacensību gaita un propagandētas pirmrindas darba metodes.

Liels mobilizējošs spēks cīņā par lauksaimniecības produkcijas kāpināšanu un lauku darbu veikšanu laikā ir labi noformēta uzskatāmā aģitācija. Tā, piemēram, Dobeles rajona Tērvetes ciema bibliotēkā izgatavoti 24 lozungi, 20 diagramas par kolhozu saimniecisko attīstību sākot ar kolhoza dibināšanas dienu par katru gadu atsevišķi, piemēram, par naudas ienākumiem, kolhoznieka darba dienas vērtību, nedalāmā fonda pieaugumu, slaucamo govju skaitu un piena izslaukumu, parādīti lopkopju sociālistiskās sacensības rezultāti katrai slaucējai atsevišķi.

Katrā rajona un ciema bibliotēkā rīkotas izstādes par lauk-

saimniecības tematiem. Visvairāk izstāžu veltīts tematam: «Panāksim un aizsteigsimies priekšā ASV piena, sviesta un gaļas ražošanā uz katru iedzīvotāju».

Ietekmīga lauksaimniecības literatūras propagandas forma ir pārrunas. Tās organizētas gan abonementā, izsniedzot grāmatas lasītājiem, gan arī lopkopības fermās un kolhozu brigādēs. Jāatzīmē, ka, piemēram, Cēsu raj. Raunas ciema bibliotēkas vadītāja b. Everte rīkojusi pārrunas fermās par lauksaimniecības tematiem: «Ko dos padomju cilvēkam sestā piecgade», «Kāpināsim lopkopības produkciju», «Nobarosim bekoncūkas», «Liellopi ganību periodā» u. c. Tā paša rajona Stalbes ciema bibliotēkas vadītāja b. Pumpure noorganizējusi 89 šādas pārrunas, Rēzeknes rajona Gailuma ciema bibliotēka — 20 pārrunas un priekšā lasīšanu utt.

Daudzās bibliotēkās notikušas lasītāju konferences un pirmrindnieku pieredzes apmaiņas vakari. Piemēram, Stalbes ciema bibliotēkas vad. b. Pumpure noorganizējusi lasītāju konferenci par tematu «Barosim bekona cūkas», kurā piedalījušies arī citu ciemu labākie cūkkopēji, kā arī PSRS Augstākās Padomes deputāte, Sociālistiskā Darba Varone — labākā republikas cūkkopēja M. Fridrihsone, kura kolhozniekiem pastāstīja par savu pieredzi.

Lauksaimniecības speciālistu, kā arī pārējo lauksaimniecības darbinieku informēšanai daudzas bibliotēkas sastāda jaunākās lauksaimniecības literatūras sarakstus pa nozarēm un izliek tos bibliotēkās, fermās, sarkanajos stūrīšos, nolasa bibliogrāfiskos apskatus vai sniedz informācijas par jaunākām lauksaimniecības grāmatām pirms kolhoznieku sanāksmēm, pirms kino-seansiem, vai arī nolasa tos vietējā radiomezglā.

Vispusīgu darbu lauksaimniecības grāmatu propagandā veikusi Rēzeknes rajona Gailuma ciema bibliotēka — noorganizējusi vienu lasītāju konferenci, vienu tematisku vakaru, 20 pārrunas un priekšā lasīšanu, 6 grāmatu izstādes, izgatavojuši 13 plakātus, 1 albumu, 1 foto montāžu, 15 kaujas lapiņas un nolasījusi bibliogrāfisku apskatu. Šī intensīvā propagandas darba rezultātā bibliotēkā izsniegta 651 lauksaimniecības grāmata.

Tāpat lielu darbu ar lauksaimniecības literatūru veicis Cēsu raj. Vaives ciema bibliotekārs b. Udris. Viņš lauksaimniecības literatūru pienesis mājās 97 lasītājiem, galvenokārt kolhozniekiem-lopkopjiem un laukkopjiem. Savā darbā viņš iesaistījis aktīvu — ciema pastnieci un skolniekus. Tā bibliotekārs panā-

cis vislielāko lauksaimniecības literatūras izsniegumu savā rajonā — 1838 vienības.

Preiļu rajona bibliotēkas veica lielu darbu, mobilizējot kolhozniekus pavasara sējas un ražas novākšanas kampaņās, sastādot ieteicamās literatūras sarakstus, organizējot referātus, pārrunas, priekšā lasīšanu. Sajā darbā dažkārt iesaistīti arī aktīvākie lasītāji. Piemēram, Ārdavas ciema bibliotēkai aktīvu palīdzību grāmatu popularizēšanā sniedza kolhoza agronome b. Strode.

Lauksaimniecības literatūras propagandā bibliotēkas izmantojušas Latvijas PSR Valsts bibliotēkas izdotos bibliografiskos un metodiskos materiālus, piemēram, «Lauksaimniecības literatūras propaganda bibliotēkās», «Palīgs agrozootehnisko kursu un ekonomisko semināru klausītājiem un pasniedzējiem», «Par dārzkopības sekmīgu attīstību Padomju Latvijā» u. c.

Analizējot bibliotēku darbu 1957. gadā, jāsecina, ka daudzas bibliotēkas

joprojām maz vērības veltī lasīšanas vadībai, galvenokārt strādā ar daiļliteratūru un maz dara, lai modinātu lasītāju interesi par citām zinātņu nozarēm;

tās gan lielākoties zina savu apkalpojamo kolhozu un padomju saimniecību saimnieciskos uzdevumus, bet savu darbu neprot pietiekoši saistīt ar kolhozu ražošanas darbu un maz palīdz šo uzdevumu veikšanā;

ja ciema teritorijā atrodas vairāki kolhozi, tad bibliotēka apkalpo tuvāko kolhozu, bet maz vērības veltī ciema teritorijas tālākajiem kolhoziem;

maz komplektē ar lauksaimniecības literatūru pārvietojamās bibliotēkas;

savā darbā maz ievieš diferencēto lasītāju apkalpošanu;

uzskatāmo aģitāciju un masu darbu nepietiekoši saista ar lauksaimniecības grāmatu propagandu;

ciemu bibliotēkās trūkst ziņu, kā ar lauksaimniecības grāmatām komplektētas lasītāju personīgās bibliotēkas.

So trūkumu novēršanai bibliotēkām turpmākos gados jāveltī lielāka vērība.

PAR KATALOGU STĀVOKLI MASU BIBLIOTĒKĀS 1957. GADĀ

Katalogs ir neaizstājams bibliotēkas grāmatu propagandas un uzziņu aparāts. Neviena izstāde nepalīdzēs izvērst tik plašu grāmatu propagandu kā bibliotēkas sistemātiskais katalogs, jo

tas sniedz pārskatu par grāmatām visās zinātņu nozarēs, kas atrodamas bibliotēkā. Alfabētiskais katalogs savukārt ir neatvietojams bibliotēkas uzziņu darbā, jo dod precīzu atbildi par to, vai bibliotēkā ir konkrēta grāmata, kādu autoru un kādi viena noteikta autora darbi atrodami bibliotēkā, kādās valodās un kādā eksemplāru skaitā.

Bez katalogiem nav iespējams normāls bibliotēkas darbs — pareiza komplektēšana, precīza lasītāju apkalpošana un bibliotēkas fondu organizēšana.

Latvijas PSR Kultūras ministrija konstatējusi, ka katalogu iekārtošana mūsu republikas masu bibliotēkās aizkavējas un ka bibliotēku vadītāji vēl nav pienācīgi novērtējuši katalogu nozīmi vispārējā bibliotēkas darbā. Daudzas mūsu bibliotēkas strādā pilnīgi bez katalogiem, bet daļa bibliotēku katalogu ir sliktā stāvoklī.

1956. gadā ar Latvijas PSR Kultūras ministrijas pavēli Nr. 1035 «Par alfabētiskā kataloga organizēšanu masu bibliotēkās» visām Kultūras ministrijas tīkla bibliotēkām uzdots savest katalogus kārtībā, pirmām kārtām iekārtojot alfabētisko katalogu.

Lai palīdzētu bibliotēkām šo pavēli realizēt, Latvijas PSR Valsts bibliotēka izdevusi un nosūtījusi bibliotēkām metodiskus norādījumus «Kā organizēt alfabētisko katalogu» (R., 1956.). Tāpat ir izdoti plakāti par alfabētiskā un sistemātiskā kataloga lietošanu. Iespējamai sagatavots klasifikācijas shēmas tulkojums latviešu valodā un starpkartes sistemātiskajam katalogam.

Lai iegūtu pilnīgu pārskatu par katalogu stāvokli Kultūras ministrijas tīkla bibliotēkās, Valsts bibliotēka š. g. janvārī izsūtīja visām bibliotēkām aptauju par katalogu stāvokli bibliotēkās. Atbilde bija jāpiesūta līdz 10. februārim. Tā kā uz aptauju atbildējušas tikai 393 bibliotēkas, t. i. 37% no Kultūras ministrijas tīkla bibliotēku skaita, tad piesūtītais materiāls nedod pilnīgu pārskatu par katalogu stāvokli bibliotēkās.

Analizējot to bibliotēku darbu, kas atbildējušas uz aptauju, jāatzīmē, ka 1957. gadā katalogizācijas darba apjoms vēl bija neapmierinošs. No 393 bibliotēkām tikai 72 bibliotēkās ir izveidoti abi bibliotēkas tehnikas minimumā paredzētie katalogi — alfabētiskais un sistemātiskais. 195 bibliotēkas strādā gan ar abiem katalogiem, bet šie katalogi vēl nav pilnīgi, dažās bibliotēkās tikai iesākti. Viens katalogs (alfabētiskais vai sistemātiskais) ir 103 bibliotēkās. 23 bibliotēkās katalogu vispār nav.

Stāvoklis mainīsies 1958. gadā, jo lielākā daļa bibliotēku atbildēs uz aptauju apņemšanas katalogus savest kārtībā jau drīzākā laikā, pirmām kārtām alfabētisko. Tikai nedaudzas bibliotēkas nav paziņojušas, kad alfabētiskā kataloga sastādīšana būs pabeigta, jādoma vispār nav plānojušas kataloga sastādīšanu. Šeit jānosauc: Jelgavas rajona Eglāju ciema bibliotēka, Līvānu rajona Līvānu ciema bibliotēka un Staru ciema bibliotēka, Priekules rajona Embūtes ciema bibliotēka, Smiltenes rajona Jaunpiebalgas bērnu bibliotēka, Viļānu rajona Rikavas un Gaigalavas ciemu bibliotēkas.

Vērtējot katalogizācijas darba apjomu atsevišķos rajonos, jāatzīmē, ka vienīgi Abrenes rajonā visās 11 ciemu bibliotēkās ir abi katalogi — alfabētiskais un sistemātiskais. Nepabeigtos katalogus visas bibliotēkas apsola pabeigt vēl šogad.

Labi izvērsti darbs ar katalogiem ir arī Alūksnes, Jelgavas un Kuldīgas rajonu un ciemu bibliotēkās.

Alūksnes rajonā no 26 bibliotēkām 24 bibliotēkās ir alfabētiskais un sistemātiskais katalogs un tikai vienā bibliotēkā vēl nav kataloga. Visās bibliotēkās līdz 1958. g. beigām katalogi būs izveidoti pilnīgi.

Jelgavas rajonā no 25 bibliotēkām, kas atbildējušas uz aptauju, 23 ir abi katalogi, vienai bibliotēkai katalogu vēl nav.

Kuldīgas rajonā no 18 bibliotēkām, kas atbildējušas uz aptauju, 16 ir abi katalogi, bet 2 bibliotēkas strādā ar vienu katalogu. Visas bibliotēkas nepabeigtos darbus veiks vēl šogad.

Nepietiekoši katalogizācijas darbs izvērsti Daugavpils, Maltas u. c. rajonos.

Daugavpils rajonā uz aptauju atbildējušas tikai 8 bibliotēkas (rajonā ir 31 ciema bibliotēka). No tām 2 bibliotēkām ir katrai 2 nepabeigti katalogi (alfabētiskais un sistemātiskais), bet pārējās 6 bibliotēkas strādā tikai ar vienu katalogu, kas nevienā bibliotēkā nav pilnīgs. Pašas rajona bibliotēkas katalogi atspoguļo tikai 25% grāmatu fonda.

Maltas rajonā no 15 bibliotēkām rajonā uz aptauju atbildējušas tikai 4. Nevienā no šīm bibliotēkām nav alfabētiskā kataloga, bet viena strādā pavisam bez katalogiem. Maltas rajona bibliotēka ziņas par katalogu stāvokli nav piesūtījusi.

Krustpils rajonā slikts stāvoklis ir pašā rajona bibliotēkā, kur alfabētiskā kataloga nav, bet sistemātiskais katalogs ir nepilnīgs. Krustpils rajona bibliotēka arī neplāno alfabētiskā kataloga sastādīšanu šogad.

Aptaujas rezultāti un arī pārbaude uz vietas rāda, ka vairākās republikas bibliotēkās, piemēram, Smiltenes, Jēkabpils,

Ludzas, Rīgas un Cēsu rajonos ir labi, saskaņā ar vienotiem noteikumiem sastādīti alfabētiskie un sistematiskie katalogi. Pareizi un labi izveidoti katalogi ir tajās bibliotēkās, kuru bibliotekāri mācījušiesursos, piedalījušies semināros, strādājuši praktiski un saņēmuši konsultācijas rajonu bibliotēkās.

Katalogu kvalitāti ceļ iespējās anotētās kartītes, ko bibliotēkas ar nedaudziem izņēmumiem izmanto savos katalogos. Lai kartīšu pietiktu abiem katalogiem, katrai ciema bibliotēkai nepieciešams pasūtīt vismaz divus kartīšu komplektus, bet rajona bibliotēkai vismaz trīs.

Katalogu organizēšanas darbā bibliotēkas vēl maz iesaista lasītāju aktīvu. Tikai nedaudzas bibliotēkas ar panākumiem nodarbina aktīvistus. Piemēram, Ilūkstes rajona Gārsenes ciema bibliotēkā katalogu sastādīšanas darbā piedalās 4 aktīvistu, kas salīdzina grāmatas plauktos ar katalogu, raksta starpkartes utt. Dažās bibliotēkās aktīvistu izlabo sabojātās grāmatas.

Lielākā daļa bibliotēku slikti apgādāta ar katalogu inventāru. Vairāk nekā pusei bibliotēku, kas piesūtījušas atbildes uz aptauju, nav katalogu skapju, lielai daļai nav pat standarta kastīšu. Katalogu kartītes un starpkartes bibliotēkas saņem no Bibliotēku kolektora, taču bieži vien bibliotekārā tehnika ir zemas kvalitātes. Protams, tas slikti atsaucas uz bibliotēkas katalogu un kartotēku ārējo apdari.

Neskatoties uz to, ka bibliotēku vadītāju bezatbildīgas rīcības dēļ Valsts bibliotēkai neizdevās iegūt pilnīgu pārskatu par katalogu stāvokli Kultūras ministrijas tīkla bibliotēkās, esošās ziņas par vairāk nekā $\frac{1}{3}$ no visa bibliotēku skaita ļauj spriest arī par pārējo bibliotēku darbu, jo iespējas un apstākļi atlikušajām $\frac{2}{3}$ bibliotēku ir tādi paši. Tā kā bibliotēkas, kas piesūtījušas ziņas, ar nedaudziem izņēmumiem, sola 1958. gadā pilnīgi izveidot vismaz alfabētisko katalogu, tad domājams, ka arī pārējās bibliotēkās Kultūras ministrijas pavēle Nr. 1055 «Par alfabētiskā kataloga organizēšanu masu bibliotēkās» būs izpildīta drīzākā laikā.

Rajona Kultūras nodaļu un rajonu bibliotēku uzdevums sniegt palīdzību un atbalstu atpalikušajām bibliotēkām, lai tad tālāk cīnītos par nākošo uzdevumu — diviem katalogiem, alfabētisko un sistematisko, katrā bibliotēkā.

BĒRNU BIBLIOTĒKU DARBS

Pagājušais 1957. gads bērnu bibliotēku darbā iezīmējās ar tādiem svarīgiem notikumiem kā V. I. Leņina pionieru organizācijas 35. gadadienu, VI Vispasaules jaunatnes un studentu festivālu, Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 40. gadadienu, kā arī pašu bibliotekāru dzīvē sen gaidīto I kultūras un izglītības darbinieku kongresu.

Sakarā ar šiem notikumiem ievērojami aktivizējies darbs bērnu bibliotēkās. To parādīja arī Oktobra revolūcijas 40. gadadienai veltītā kultūras un izglītības iestāžu republikāniskā skate, kuras rezultātā tika izvirzītas un apbalvotas arī labākās bērnu bibliotēkas. Pirmo vietu un ceļojošo Sarkanā karogu saņēma Rīgas pilsētas 35. bērnu bibliotēka (vadītāja b. Korņejeva), otro vietu — Liepājas pilsētas 2. bērnu bibliotēka (vadītāja b. Zeļenko) un trešo — Limbažu rajona bērnu bibliotēka (vadītāja b. Lēnmane). Ar Goda rakstiem apbalvotas Daugavpils pilsētas 1. bērnu bibliotēkas vadītāja b. Handožko, Liepājas pilsētas 1. bērnu bibliotēkas vadītāja b. Jansone un Rīgas 11. bērnu un jaunatnes bibliotēkas vadītāja b. Stepanova.

Bibliotēku tīkls

Mūsu republikā 1957. gadā bija 83 bērnu bibliotēkas. Astoņas no tām darbojas Rīgā. No jauna atvērta viena — Limbažu rajona Salacgrivas strādnieku ciematā.

Pastāvošais bērnu bibliotēku izvietojums minimāli apmierina republikas mazo lasītāju prasības, tomēr bērnu bibliotēku darbinieki nav izmantojuši visas iespējas pārvietojamo bibliotēku tīkla paplašināšanā. No 83 bērnu bibliotēkām tikai 36 ir pārvietojamās bibliotēkas. Visaktīvāk savus fondus ar pārvietojamām bibliotēkām izmanto Ludzas rajona bērnu bibliotēka, kurai ir 19 pārvietojamās bibliotēkas, un Rīgas pilsētas 11. bērnu un jaunatnes bibliotēka, kura izsniedz literatūru 15 pārvietojamām bibliotēkām. Taču lielākā daļa bērnu bibliotēku nav pacentušās noorganizēt nevienu pārvietojamo bibliotēku pat tuvējās skolās, kaut gan skolu bibliotēku fondī ne tuvu nav tik bagāti kā bērnu bibliotēkām. Tā, piemēram, Talsu pilsētas bērnu bibliotēkas atskaitē lasām, ka lasītāju skaits 1957. gadā palielinājies tikai par 15 lasītājiem (vispār biblio-

tēkā lasītāju skaits nav visai liels — tikai 562), bet te nav nevienas pārvietojamās bibliotēkas, tādēļ arī lasītāju pamaz un grāmatas pietiekami neizmanto.

Fondu komplektēšana un aizsardzība

Patīkami konstatēt, ka bērnu bibliotēku fondi aug strauji līdz ar Latvijas Valsts izdevniecības bērnu grāmatu klāstu, kas kļūst ik gadus bagātāks un interesantāks.

Kaut arī mūsu republikas bērnu bibliotēkas ir samērā jaunas, un to vairumam grāmatu fondu apjoms nepārsniedz 10.000 bibliotekārās vienības, salīdzinot ar 1956. gadu, gandrīz dubultojies to bibliotēku skaits, kurās ir vairāk par 10.000 grāmatu. Ja 1956. gadā šādu bibliotēku bija tikai 15, tad 1957. gadā to ir 30.

Mūsu republikas lielākās bērnu bibliotēkas pēc grāmatu fondu apjoma joprojām ir Rīgas pilsētas 11., 20., 30., 34., Daugavpils 1., Liepājas 1., Ventspils 1., Ludzas, Rēzeknes un Jēkabpils rajona bērnu bibliotēkas. To fondos ir no 15 līdz 43.000 grāmatu.

1957. gadā bērnu bibliotēku kopējais fondu apjoms ir 823.755 bibliotekārās vienības, tas ir par 129.196 vienībām vairāk kā 1956. gadā. Caurmērā katra bērnu bibliotēka iegādājusies 1778 grāmatas.

Sakarā ar VI Vispasaules jaunatnes un studentu festivālu, kā arī Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 40. gadadienu bērnu bibliotēkas nopietnu vērību veltījušas sabiedriski politiskās literatūras komplektēšanai. Bērnu bibliotēkas komplektējušas savos fondos latviešu un krievu valodā izdotos atmiņu krājumus par V. I. Ļeņinu, literatūru par ievērojamiem partijas un valsts darbiniekiem, par komjaunatni, pionieriem utt. Piemēram, Baldones rajona bērnu bibliotēka pagājušajā gadā iegādājusies 560 sabiedriski politiskas grāmatas, Rīgas pilsētas 35. bibliotēka — 477, Tukuma bērnu bibliotēka — 418, Rīgas-rajona Saulkrastu bērnu bibliotēka — 253 utt.

Daudzas bibliotēkas, piemēram, Rīgas rajona Slokas bērnu bibliotēka, Valkas rajona Strenču, Tukuma bērnu bibliotēka u. c. nopietni domājušas arī par tehniskās literatūras fondu palielināšanu bērniem.

Turpreti liels atslābums jūtams dabzinātniskās literatūras komplektēšanā. Pagājušajā gadā Valmieras rajona, Ilūkstes rajona un Rīgas pils. 33. bērnu bibliotēkā grāmatu fonds

samazinājies ne vien sabiedriski politiskajā literatūrā, bet arī dabzinātnēs, tehnikā un lauksaimniecībā. Pēc atskaitēm spriežot, šajās bibliotēkās iegādāta tikai daiļliteratūra un bērnu grāmatas. Limbažu rajona Alojās bērnu bibliotēkā dabzinātniskās literatūras fonds samazinājies par 25 grāmatām, kaut bibliotēkā jau tā šo grāmatu ir tikai 125. Maltas bērnu bibliotēka 1957. gadā iegādājusies tikai 5 dabzinātniskas grāmatas un Daugavpils rajona Maļinovas bērnu bibliotēka tika 4, piekam arī par tehniku šī bibliotēka piekomplektējusi tikai 15 grāmatas.

Tas liecina, ka darbs ar dabzinātnisko literatūru daudzās bērnu bibliotēkās, atstāts novārtā, kau gan bērni dzīvi interesējas kā par dzīvības izcelšanos uz zemes, tā par starpplanētu lidojumiem, reliģisko māņu būtību u. c. jautājumiem. Turpmāk bērnu bibliotēku uzdevums — aktīvi propagandēt jaunatnei literatūru par Zemes mākslīgajiem pavadoņiem. Starptautisko ģeofizisko gadu un lidojumiem kosmosā, kas patlaban nodarbina ikvienu jaunieša prātu un iztēli.

Iegādājoties jaunās grāmatas, bērnu bibliotēkām nopietni jādomā par to aizsardzību. Bērnu bibliotēku darbiniekiem jāraugās, lai jau pirmo klašu skolēni pareizi rīkotos ar grāmatu, saudzētu to un laikā nodotu atpakaļ bibliotēkai. Bērnu bibliotēkās lielais vairums ir jaunu grāmatu, kuras nav jānoraksta kā novecojušas pēc satura, taču izslēgto grāmatu skaits par gadu bērnu bibliotēkās ļoti liels, jo bērnu grāmatas rūpīgi nesaudzējot, tās ātri nolietojas. Izslēgto grāmatu skaits 1957. gadā pārsniedz 18.800. Caurmērā katra bērnu bibliotēka izslēgusi apmēram 226 grāmatas, t. i. par 102 grāmatām vairāk kā 1956. gadā. Tādēļ bibliotekāriem biežāk jāriko pārrunas, izstādes, jāizgatavo attiecīgi plakāti par lasīšanas kultūras un grāmatu aizsardzības jautājumiem, piemēram, par temiatiem «Saudzē grāmatu», «Grāmata — tavs draugs», «Kā lasīt grāmatu», «Kā-top grāmata». Bērnu bibliotekāriem ieteicams dalīties pieredzē ar Rīgas pilsētas 35. bērnu bibliotēkas vadītāju b. Korņejevu. (Bibliotēkas adrese: Majoros, Kooperatīva ielā 21). Viņa ikvienam lasītājam cenšas ieaudzināt cieņu pret grāmatām, kuru tapšanā daudz pūļu ielikuši kā rakstnieki, zinātnieki un mākslinieki-ilustratori, tā liels skaits tehnisku darbinieku un vienkāršu strādnieku. Ja mazie lasītāji jau bērnu bibliotēkās mācīsies saudzēt grāmatas, tad samazināsies nekārtīgo lasītāju skaits arī pieaugušo bibliotēkās.

Lasītāju apkalpošana un fondu izmantošana

Salīdzinot ar 1956. gadu, lasītāju skaits bērnu bibliotēkās pieaudzis par 7.561. 1957. gadā bērnu bibliotēkas apkalpoja 66.786 lasītājus. Lasītāju skaits ievērojami pieaudzis Daugavpils 1., Liepājas 1., Rīgas 35., 36., Rēzeknes un Madonas rajona Cesvaines bērnu bibliotēkās. Turpretī ļoti daudzās, piemēram, Jēkabpils, Maltas, Valmieras, Zilupes, Līvānu, Daugavpils un Siguldas rajona bērnu bibliotēkās 1957. gadā lasītāju skaits samazinājies. Vismazākais lasītāju skaits ir Jelgavas rajona Elejas un Alūksnes rajona Apes bērnu bibliotēkās — pirmā — 162, otrā — 163 lasītāji. Visvairāk lasītāju ir Rīgas pilsētas 11. bērnu un jaunatnes bibliotēkā — 5.382, Daugavpils pilsētas 1. bērnu bibliotēkā — 5.264, Rīgas 34. bērnu bibliotēkā — 2.366, Ludzas — 2.650, Liepājas 1. bērnu bibliotēkā — 2.341.

Vidējais lasītāju skaits uz katru bibliotēku pieaudzis par 83, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Ja 1956. gadā vidējais lasītāju skaits vienā bibliotēkā bija 722, tad 1957. gadā tas sasniedz 805. Taču, ievērojot to, ka caurmērā katrā bērnu bibliotēkā strādā vismaz 2 bibliotekāri, šis skaits ir diezgan mazs: vairākās no tām ir tikai 200—400 lasītāju, piemēram, Aizputes, Baldones, Ērgļu, Daugavpils rajona Maļinovas, Alūksnes rajona Apes, Ilūkstes rajona visās trijās bērnu bibliotēkās, Kuldīgas rajona Alsungas un daudzās citās. No tā izriet secinājums, ka bērnu bibliotēku darbinieki vēl nav pacentušies iesaistīt par lasītājiem visus skolas vecuma bērnus. Turpmāk jāpanāk, lai bērnu bibliotēkā ikviens skolēns labprāt pavadītu daļu sava brīvā laika.

Ar katru gadu pieaug grāmatu izsniegums bērnu bibliotēkās. Ja 1956. gadā bērnu bibliotēkās izsniegtas 1.873.367 grāmatas, tad 1957. gadā izsniegtas 2.255.118 grāmatas.

Sakarā ar VI Vispasaules jaunatnes un studentu festivāla un Oktobra revolūcijas 40. gadadienas atzīmēšanu arī bērnu bibliotēkas aktivizējušas darbu ar sabiedriski politisko grāmatu. Līdz ar sabiedriski politiskās literatūras fondu pieaugumu palielinājies arī sabiedriski politiskās literatūras izsniegums. Tāpat pieaudzis tehniskās un daiļliteratūras izsniegums.

Turpretī dabzinātniskās literatūras izsniegums pagājušajā gadā bērnu bibliotēkās palielinājies tikai par 172 grāmatām. Tas norāda, ka maz strādāts tieši ar dabzinātnisko literatūru.

Grāmatu izsniegums pa atsevišķām zinātņu nozarēm bērnu bibliotēkās sadalās šādi.

Izsniegums

	1956. g.	1957. g.
Sabiedriski politiskā literatūra	61.193	— 88.462
Dabzinātniskā literatūra	35.572	— 35.744
Tehniskā literatūra	52.544	— 70.989
Lauksaimniecības literatūra	10.992	— 12.694
Daiļliteratūra	763.740	— 918.368

Patikami atzīmēt Liepājas pilsētas 2., Daugavpils pilsētas 1., Rīgas pils. 11., 35., 36., 37., Saldus rajona bērnu, Jēkabpils rajona Viesītes, Ventspils rajona Tārgales un Ugāles bērnu bibliotēkas; kurās literatūras izsniegums palielinājies visās zinātņu nozarēs.

Taču ne visur ir tik labs stāvoklis. Vairākas bibliotēkas apmierinās tikai ar daiļliteratūras izsniegšanu bērniem, līdz ar to kāpinot kopējo izsniegumu, turpreti atsevišķās zinātņu nozarēs — tehnikā, dabas zinātnēs, arī par sabiedriski politiskiem jautājumiem — literatūras izsniegumi slīd uz leju. Šāda aina vērojama Valkas rajona Strenču, Alūksnes rajona Apes un arī pašā Alūksnes rajona bērnu bibliotēkā.

Vēl jaunāk, profams, ja samazinās literatūras kopējais izsniegums, kā tas ir Daugavpils rajona Skrudalienas bērnu bibliotēkā (no 16.231—1956. g. uz 7. 199—1957. g.), Auces rajona bērnu b-kā (no 17.183—1956. g. uz 10.247—1957. g.), Zilupes, Valmieras, Rūjienas, Preiļu, Ludzas, Līvānu, Ilūkstes rajona Aknīstes u. c. bērnu bibliotēkās.

Daži piemēri, kas pietiekami raksturo visvājākās vietas literatūras propagandā: Alūksnes rajona Apes bērnu bibliotēkā no 334 sabiedriski politiskām grāmatām izsniegtas tikai 7 (1956. gadā 10), Kuldīgas rajona Alsungas bērnu bibliotēkā no 477 sabiedriski politiskām grāmatām izsniegtas 13, no 177 dabzinātniskām — 29, Ērgļu rajona bērnu bibliotēkā no 122 dabzinātniskām — 10 utt.

Tas liecina, ka nevaram apmierināties ar kopējā lasītāju skaita un izsnieguma palielināšanos bērnu bibliotēkās, bet dziļāk jāanalizē savs darbs, vērigāk jāseko literatūras apgrozībai ikvienā zinātņu nozarē.

Kopējā fondu apgrozāmība bērnu bibliotēkās pagājušajā gadā ir tāda pati kā 1956. gadā — 2,7. Republikas mērogā bērnu bibliotēkās lasāmība ir nedaudz palielinājusies no 31,6 līdz 33,8. Vairākās bērnu bibliotēkās, piemēram, Liepājas 1., 2., Rīgas 35., 31., 34., Dobeles, Kārsavas, Ludzas, Limbažu, Saldus rajona bērnu bibliotēkās lasāmība sasniedz pat 40 līdz

70. Viszemākā lasāmība ir Daugavpils rajona Skrudalienas (10), Viļānu rajona Varakļānu (10), Skrundas rajona (12), Kuldīgas rajona Alsungas (15) un Talsu rajona Dundagas (15) bērnu bibliotēkās. Tas nozīmē, ka šīm bērnu bibliotēkām, apkalpojot savus lasītājus, nopietni jāpievēršas pareizai bērnu literatūras komplektēšanai, diferencētai lasīšanas vadībai, apkalpojot ar grāmatām dažāda vecuma grupas. Vairāk jādomā arī par savas bibliotēkas propagandu apkārtējās skolās.

Bērnu individuālā lasīšanas vadība mūsu republikas bērnu bibliotēkās vēl ne tuvu nav savu uzdevumu augstumos.

Izsniedzot literatūru, bibliotekāri daudz maz ievēro lasītāju vecumu grupas, masu pasākumus organizē atsevišķi pirmo klašu skolēniem un vecāko klašu audzēkņiem. Taču, salīdzinot ar to, cik nopietni notiek mazo lasītāju interešu pētīšana un viņu lasīšanas vadība Ļeņingradas pilsētas, Maskavas apgabala, Maskavas pilsētas Centrālajā un citās bērnu bibliotēkās vecākās republikās, pie mums darīts vēl maz.

Nopietnu vērību bērnu individuālās lasīšanas vadībai sāk pievērst Rīgas pilsētas 35., 36. un daļēji arī 33. bibliotēka. Šeit bibliotekārs vairs nav pasīvs grāmatu izsniedzējs, bet jau aktīvi vada bērnu lasīšanu. Gatavojoties Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 40. gadadienai, Rīgas pilsētas 36. bērnu bibliotēka sastādīja individuālās lasīšanas plānus, pēc kuriem apmēram simts 4.—7. klases skolēnu izlasīja 300 grāmatu par šādiem tematiem:

- 1) Ļeņins mūžam dzīvs
- 2) Divas bērniņas
- 3) Revolucionāru mazie palīgi
- 4) Oktobra revolūcijas norise un pilsoņu kara gadi
- 5) Šo dienu slava nezudis (par Lielo Tēvijas karu)
- 6) Cīņa par padomju varu Latvijā.

Masu darbs

Pagājušais gads bērnu bibliotēku darbā jāatzīmē ar daudziem interesantiem masu pasākumiem, kas saistīti ar VI Vispasaules jaunatnes un studentu festivāla un Oktobra revolūcijas tematiku.

Daudzas bibliotēkas rīkojušas izstādes, pārrunas, literārus vakarus un bērnu rītus par tematiem: «Miera un draudzī-

bas festivāls», «Mūsu draugi aiz robežām», «Festivāla dienās», «Pionieri-ļeņinieši», «Kādam jābūt pionierim», «Par padomju varu», «Lielais Oktobris», «So dienu slava nezudīs», galyenā kārtā izmantojot Valsts bibliotēkas izdotos materiālus.

Gandrīz visās Rīgas pilsētas, Liepājas, Ventspils, Daugavpils u. c. bērnu bibliotēkās organizēta tikšanās ar veciem revolucionāriem, rīkotas ekskursijas uz revolūcijas cīņu vietām.

Masu pasākumus rīkojot, nav aizmirsti arī bērnu un jaunatnes iemīļotie rakstnieki — J. Rainis, E. Birznieks-Upītis, Z. Ērgle, B. Saulītis, A. Puškins, A. Gaidars, K. Čukovskis, S. Maršaks u. c.

Vispusīgi un interesanti masu pasākumi ar bērniem notikuši pagājušajā gadā Liepājas pilsētas 2. bērnu bibliotēkā. Lasītāju konferencēs vidējo un vecāko klašu audzēkņi apsprieduši K. Fimbera grāmatu «Ar karstām sirdīm», Z. Grivas «Zem albatrosa spārnēm», Z. Matjē «Viena diena ēģiptiešu zēna dzīvē», V. Obručeva «Plutonija». Trīs literāri vakari veltīti A. Puškinam, J. Rainim un A. Upītim, bet 2 tematiski vakari rīkoti par tematiem «Būsim pieklājīgi» un «Pa seno cīņu takām» (pēdējais ar veco revolucionāru piedalīšanos).

Tikpat rosīgi strādājusi Rīgas pilsētas 11. bērnu un jaunatnes bibliotēka, kur notikuši 5 bērnu rīti, divi no tiem veltīti V. I. Ļeņinam, viens — pionieru organizācijas 35. gadadienai, A. Puškinam un bērnu grāmatu nedēļā — par grāmatu kā mazo lasītāju labāko draugu.

Visā pasaulē aprīnoto pirmo Zemes mākslīgo pavadoņu eksistenci plakātos un izstādēs uzskatāmi parādījušas Alūksnes, Jēkabpils, Preiļu, Rēzeknes, Dobeles un citas bērnu bibliotēkas. Alūksnes rajona bibliotēka bez tam izgatavojusi 2 albumus par tematiem «Zemes mākslīgais pavadoņš» un «Viesis no citas planētas».

Vispār Alūksnes rajona bērnu bibliotēkas darbiniecēm piemīt iniciatīvas bagāta izdoma jaunu interesantu pasākumu rīkošanā ar bērniem. Tā, piemēram, starptautisko bērnu aizsardzības dienu 1958. g. 1. jūnijā Alūksnes rajona bērnu bibliotēka ierosināja izvērst par plaša apmēra draudzības svētkiem bērniem, kuros piedalījās arī vairākas kaimiņu rajonu, Igaunijas PSR un Ļeņingradas apgabala skolas.

Labs pasākums ir bibliografiskie apskati pie grāmatu izstādēm un par jaunāko literatūru, kā praktizē Rēzeknes, Talsu pilsētas un Talsu rajona Valdemārpils, kā arī citas bērnu bibliotēkas. Tomēr lielais vairums bērnu bibliotēku vēl neizmanto šo iedarbīgo masu darba formu.

Pieklājība un kulturāla uzvedība ir komunistiskās audzināšanas neatņemama sastāvdaļa. Šai jautājumā bērnu bibliotēkām jābūt pirmajiem palīgiem skolām. Tāpēc ikvienai bērnu bibliotēkai ieteicams rīkot interesantas pārrunas par bērnu dzīvi skolā un mājā, par pieklājīgu uzvešanos sabiedrībā un pie galda. Šādas pārrunas vairākkārt notikušas Talsu rajona Valdemārpils un Ventspils 2. pilsētas bibliotēkā. Kā skolēni, tā audzinātāji bieži izmanto Rīgas pils. 20. bērnu bibliotēkas izgatavoto albumu «Par kulturālu uzvedību».

Salīdzinot ar 1956. gadu, 1957. gadā organizēto grāmatu izstāžu skaits palielinājies par 238, lasītāju konferenču un literāro vakaru, kā arī bērnu rītu skaits par 163 un bibliografisko apskatu skaits par 76. Taču intensīvāks masu pasākumu pieaugums tomēr ir bijis 1956. gadā, salīdzinot ar 1955. gadu. Ir vairākas bērnu bibliotēkas, piemēram, Valkas, Cēsu, Aizputes, kas 1957. gadā nav noorganizējušas nevienu lasītāju konferenci, bērnu rītu vai literāru vakaru. Ventspils rajona Tārgales ciema bērnu bibliotēka gada laikā noorganizējusi tikai 3 izstādes utt. Tas liecina, ka ir vēl bērnu bibliotēkas, kur masu darbs zemā līmenī. Šāds stāvoklis nekavējoties jānovērš, cieši sadarbojoties ar skolām, mācoties no citu bibliotēku pieredzes.

Daudz laba un ierosinoša darbā ar bērniem var dot arī ciemu bibliotēkas. Piemēram, Rīgas rajonā plašu darbu ar bērniem un jaunatni veic Garkalnes ciema bibliotēkas vadītāja — nopelniem bagātā kultūras darbiniece b. Antule, Ogres rajonā Jumpravas ciema bibliotēkas vadītāja b. Veidenberga. Tādī darbinieki atradīsies arī citos rajonos gan ciemos, gan skolās. Bērnu bibliotēkām savā darbā jāizmanto viņu pieredzi.

Bērnu bibliotēku kadri

Viens no galvenajiem priekšnoteikumiem labam darbam ir piemēroti kadri. Pavisam bērnu bibliotēkās strādā 179 darbinieki, no tiem 18 ar augstāko izglītību un 125 ar vidējo izglītību. Tas nozīmē, ka 36 darbinieki vēl ir ar nepabeigtu vidējo vai pamatskolas izglītību. Arī biežā kadru maiņa, kas stipri vērojama mūsu republikas bibliotēkās, pazemina bibliotēkā darba līmeni.

1957. gadā strādāja

34	darbinieki	ar	stāžu	līdz	1	gadam
99	„	„	„	no	1—	5 gadiem
35	„	„	„	no	5—	10 gadiem
11	„	„	„	pāri	par	10 gadiem.

Tas liecina, ka lielais vairums bērnu bibliotēku darbinieku jau ir ar ievērojamu praksi.

Pārskata noslēgumā jāatzīmē, ka 1957. gadā, salīdzinot ar 1956. gadu, bērnu bibliotēku darbs ir nedaudz uzlabojies. Sakarā ar VĻKJS VIII plēnuma lēmumu «Par pasākumiem pionieru organizāciju darba uzlabošanā» un komjaunatnes 40. gadadienu bērnu bibliotēkām plaši jāizvērs literatūras propaganda par bērnu un jaunatnes komunistisko audzināšanu, par komjaunatni, par ievērojamiem partijas un valsts darbiniekiem — bijušiem komjauniešiem, par bērnu audzināšanu darbam utt. Bērnu bibliotēku darbiniekiem jāiesaista savu lasītāju skaitā visi skolas vecuma bērni un jaunieši līdz 16 gadiem un ar vispusīgu literatūras propagandu un dažādiem masu pasākumiem viņi jāaudzina par pilnvērtīgiem komunistiskās sabiedrības locekļiem.

Lai palīdzētu bibliotēkām izvērst darbu ar bērniem, Latvijas PSR Valsts bibliotēka pagājušajā gadā izdeva plašu materiālu krājumu «Bērnu grāmatu nedēļa 1957. gadā», atsevišķu izdevumu V. I. Ļeņina pionieru organizācijas 35. gadadienai, materiālus izstādei un bērnu rītam Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 40. gadadienai, kā arī bibliografisku apskatu un literatūras sarakstu par tematu «Par ko klūt?»

Pēc atskaitēm redzams, ka, piemēram, Liepājas 2. Rīgas 11., 20., 35., Alūksnes, Ogres, Limbažu u. c. bērnu bibliotēkās norit daudzpusīgs un interesants darbs ar bērniem, taču šo bibliotēku darbinieki ir pārāk pasīvi sava darba pieredzes aprakstīšanā. Tā 1957. gada izdotajos Latvijas PSR Valsts bibliotēkas Masu bibliotēku darba pieredzes biļetenos nav neviena apraksta par darbu ar bērniem.

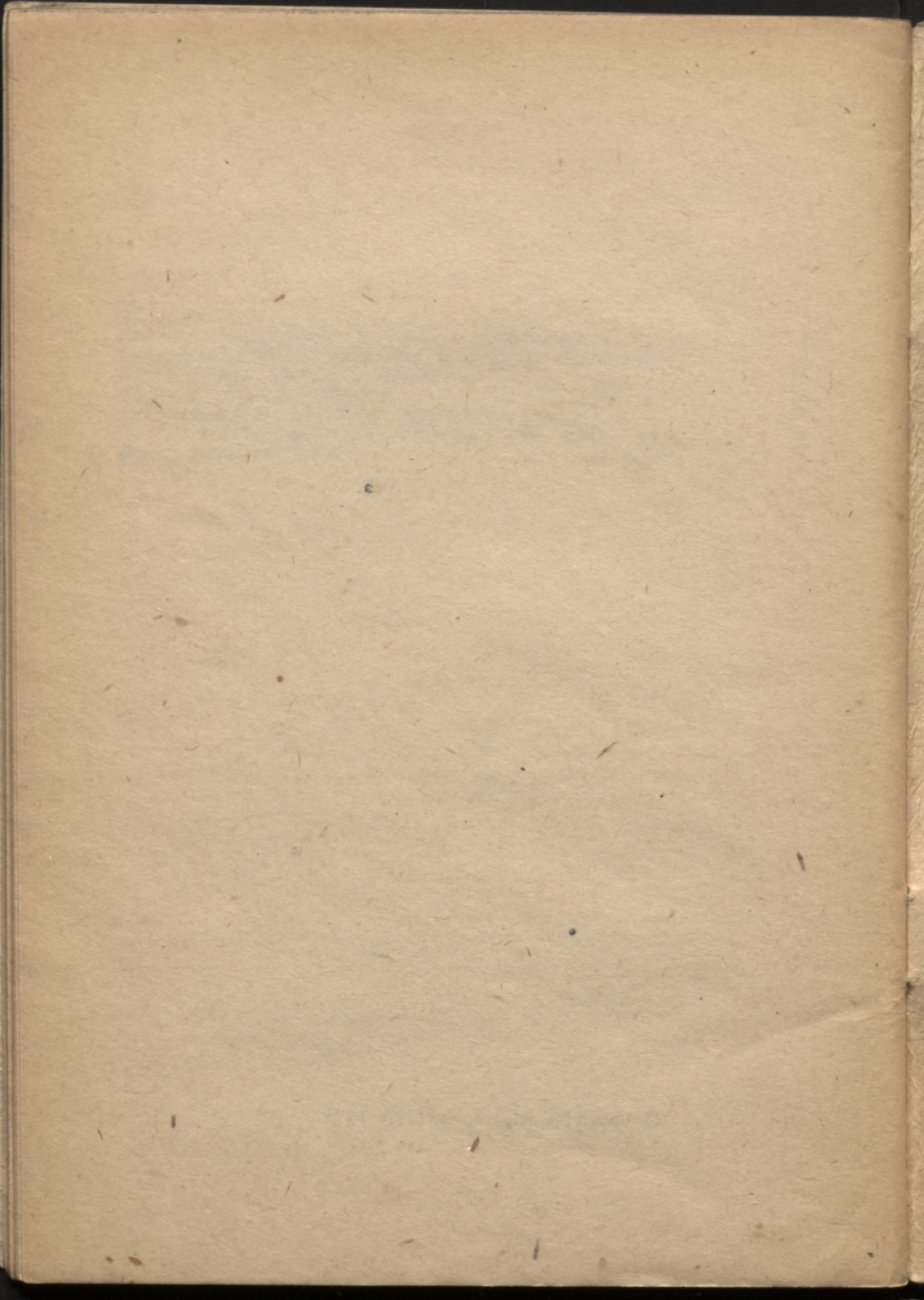
Noslēdzot pārskatu, jāsecina, ka bērnu bibliotēku darbiniekiem turpmāk ciešāk jāsadarbjas ar skolām;

vairāk vērības jāveltī individuālajam darbam ar bērniem ārpusklases lasīšanas vadībā;

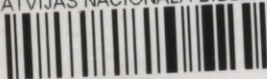
jāuzlabo populāri zinātniskās literatūras propaganda; jāapraksta un jāpopularizē sava darba pieredze.

SATURS

Bibliotēkām	3
Lasītāju iesaistišana un bibliotēkā apkalpošana	4
Sabiedriski-politiskās literatūras propaganda bibliotēkās	9
Dabzinātniskās literatūras propaganda	16
Darbs ar tehnisko literatūru	23
Lauksaimniecības literatūras propaganda	27
Par katalogu stāvokli masu bibliotēkās 1957. gadā	33
Bērnu bibliotēku darbs	37

LATVIJAS NACIONĀLĀ BIBLIOTĒKA

0308080887

0.05